

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนตามภารกิจการปฏิรูปการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา ชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีในการบริหารโรงเรียน
2. ขอบข่ายของการปฏิรูปการศึกษา
3. แนวคิดการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา
4. โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
5. ภารกิจและพันธกิจการปฏิรูปการศึกษา
6. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
 - 6.1 เขตพื้นที่การศึกษา
 - 6.2 ขนาดของโรงเรียน
 - 6.3 ระดับการจัดการศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีในการบริหารโรงเรียน

ความหมายของการบริหาร

ในการปฏิบัติงานทุกประเภท การบริหารถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมนุษย์ และใน การที่คนจากที่ต่าง ๆ มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการที่จะทำให้ กิจกรรมนั้น ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างดี มีประสิทธิภาพจำเป็นจะต้อง อาศัยกระบวนการบริหารเข้ามาช่วย ซึ่งหลักการบริหารงานลักษณะต่าง ๆ นั้น ได้มีนักบริหาร และนักปรัชญาได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ธรร สุนทรายุทธ (ม.ป.ป., หน้า 2) การบริหาร เป็นกิจกรรมของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ร่วมกัน

สมพงษ์ เกษมสัน (2526, หน้า 17) การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลปะที่นำเอาทรัพยากรทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการต่าง ๆ มาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2530, หน้า 9) การบริหาร คือ การแก้ปัญหาให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การที่ตั้งไว้

สมยศ นาวิการ (2536, หน้า 18) การบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลัง ความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

โอเวนส์ และสตินฮอฟฟ์ (Owens & Stienhoff, 1976, p. 16) การบริหารเป็นงานที่ปฏิบัติกับบุคคล โดยอาศัยบุคคลทั้งรายบุคคล และกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

เฮร์เซย์ และบลันชาร์ด (Hersey & Blanchard, 1982, p. 3) การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่น และกลุ่ม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกัน โดยใช้ศาสตร์และศิลปะในการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

แนวคิดในการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้น เพื่อให้โรงเรียนดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมีนัยการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ไว้ดังนี้

สมบุญ วรรณภาพ (2521, หน้า 42) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานโรงเรียนว่า หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน คือ การให้การบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

วิจิตร วรตบางกูร และคณะ (2523, หน้า 5) โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดที่นำนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐเข้าสู่ภาคปฏิบัติคุณภาพการจัดการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งการบริหารงานโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชน และผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ คติ ค่านิยม พฤติกรรม และคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2523, หน้า 115) การบริหารงานโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้กระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

พนัส หันนาคินทร์ (2524, หน้า 75) กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียนถือว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งอันที่มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตัวนักเรียนเป็นหลักสำคัญ และผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการกิจในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำเป็นที่จะต้องทำการบริหาร โรงเรียนนั้นให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยแน่ชัด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531, หน้า 7) ได้กำหนดแนวทางในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการบริหารงานโรงเรียน และมีหน้าที่รับผิดชอบ โดยการบริหารนั้นจะต้องยึดเป้าหมาย คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียน และงานวิชาการเป็นงานหลัก จะต้องมีการวางแผนดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้

สมศักดิ์ ศรีมานิชย์ (2524, หน้า 148) การบริหารงานโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษาได้ใช้อำนาจหน้าที่ของตำแหน่งโดยอาศัยกฎระเบียบ และคำสั่งกับการใช้อำนาจความตึงามที่มีอยู่ในตัวไปจัดองค์ประกอบในการบริหาร ให้สามารถทำงานประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งการบริหารงานโรงเรียนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารงานโรงเรียนอันเป็นหน้าที่ที่รับผิดชอบของตน กล่าวคือ นอกจากมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักการบริหารการศึกษาแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนควรจะต้องรู้ และเข้าใจถึงภารกิจหรือขอบข่ายของงานที่ตนรับผิดชอบ เพื่อจะได้ดำเนินงานตามทิศทางที่วางไว้ เพื่องานนั้นจะได้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ โดยรัฐถือเป็นหน้าที่อันสำคัญสูงสุด ที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานในการดำรงชีวิต การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพของคน และคนที่มีคุณภาพย่อมสามารถสร้างเศรษฐกิจ สร้างสังคม

สร้างวัฒนธรรม อนุรักษ์ และสร้างสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างจิตใจที่เชื่อมโยงกันได้อย่างสมดุล อันจะนำไปสู่ความผาสุกของสังคมโดยรวม ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องดำเนินงานบริหาร โรงเรียนที่มีขอบข่ายคลุมงาน 6 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538, หน้า 7) ได้แก่ งานวิชาการ, งานบุคลากร, งานกิจการนักเรียน, งานธุรการ การเงินและพัสดุ, งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การบริหารงานโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

การมัธยมศึกษา นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต กระบวนการผลิตกำลังคนในระดับกลางเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือศึกษาต่อในระดับสูงพร้อม ๆ กับปลูกฝังจริยบรรณในการประกอบอาชีพ สร้างทักษะ ความรอบรู้ ให้เป็นคนขยัน ประหยัด อุตุน มีความรับผิดชอบ มีวินัย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพพึ่งตนเองได้ สามารถทำมาหากิน สามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้เรียนมาให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับความหมายของการมัธยมศึกษาที่อธิบายไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ข้อ 30 กล่าวถึงการมัธยมศึกษาว่า เป็นการศึกษาหลังประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการ และวิชาชีพเหมาะสมกับวัย ตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้บุคคลเข้าใจรู้จัก เลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ส่วนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ข้อ 5 กล่าวว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษา คือ การศึกษาต่อจากการศึกษาขั้นประถมศึกษา เพื่อมุ่งประกอบอาชีพ มุ่งศึกษาต่อระดับสูงขึ้น และมุ่งให้เป็นพลเมืองดีของชาติ

ส่วนการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการ และวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบงาน และอาชีพตามควรแก่วัย
2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัด และความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบการทำงาน และอาชีพที่ตนถนัด ทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบการทำงาน

และอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

กรมสามัญศึกษา (2531, หน้า 3) การจัดสายงานการบริหารโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ว่า การมีผู้บริหารโรงเรียนจะบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนดนั้น ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ครบสมบูรณ์ทั้ง 6 งาน คือ งานบริหารทั่วไป, งานบริหารธุรการ การเงินและพัสดุ, งานบริหารงานวิชาการ, งานบริหารงานการปกครองนักเรียน, งานบริหารงานบริการและสวัสดิการ และงานบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ทฤษฎีการบริหาร

ทฤษฎีการบริหารที่นำมาใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนตามภารกิจการปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่นาร่อง ปฏิรูปการศึกษาชลบุรี คือ กระบวนการบริหารของคูติกและเออวิก (มหาวิทยาลัยบูรพา, ม.ป.ป., หน้า 2-10) ที่เรียกว่า POSDCoRB ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. P = Planning การวางแผน หมายถึง การวางแผนหรือโครงการว่ามิจงานอะไรบ้างที่ต้องปฏิบัติตามลำดับ และกำหนดแนวทางปฏิบัติพร้อมกับวัตถุประสงค์
2. O = Organizing การจัดหน่วยงาน หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละหน่วยงาน หรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมกับกำหนดลักษณะและวิธีติดต่อประสานสัมพันธ์กันตามลำดับขั้นตามอำนาจหน้าที่จากสูงไปหาต่ำลดหลั่นกันไป
3. S = Staffing การจัดบุคลากร หมายถึง การบริหารงานบุคลากรในหน่วยงาน รวมถึงการแต่งตั้ง การบรรจุ การฝึกอบรม การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงาน
4. D = Directing การอำนวยการสั่งงาน หมายถึง การนำหรือการสั่งการให้ทำงาน รวมทั้งการติดตาม และดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ
5. Co = Coordinating การประสานงาน หมายถึง การประสานงาน หรือติดต่อสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อย ๆ หรือตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์การให้เข้ากันได้ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ไม่ให้มีการทำงานก้าวถ่างและขัดแย้งกัน
6. R = Reporting การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานต่อผู้บริหารที่รับผิดชอบ ได้ทราบความเคลื่อนไหว ความเป็นไปของงานเป็นระยะเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของงาน การเสนอรายงานจำเป็นต้องมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน มีการวิจัย การประเมินผล เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงงานต่อไป

7. B = Budgeting การงบประมาณ หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผน หรือโครงการในการใช้จ่ายเงิน ตลอดจนควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ และรัดกุม

ขอบข่ายของการปฏิรูปการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้รวบรวมข้อมูลปัญหาและแนวคิด เพื่อกำหนดเป้าหมายในการบริหารการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสอดคล้องกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ ตลอดจนต้องการให้การศึกษไทยเป็นเลิศในปี 2550 เพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศที่ได้พัฒนาแล้ว จึงได้ร่วมกันกำหนดแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาไว้ 4 แนวทางด้วยกัน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปคนและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 4-5) เป้าหมายสูงสุดของการปฏิรูปการศึกษา คือ การยกระดับมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนอเนกคุณ โดยให้มีองค์ประกอบของบัญญัติ 10 ประการ เพื่อสร้างผลผลิตของนักเรียนให้ได้มาตรฐานในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ตลอดจนผลผลิตจากสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ สถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศสืบไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539, หน้า 7)

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา เร่งรัดให้โรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับจัดการศึกษาให้มีมาตรฐาน คุณภาพทัดเทียมกัน และให้กระจายการจัดการบริการครอบคลุมทุกพื้นที่ โดย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 2-3)

1.1 จัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา ของโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนำแผนที่ ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยดำเนินการวางแผนภาพรวมเป็นรายจังหวัด รวมทั้งการเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด เพื่อมุ่งลดความซ้ำซ้อนและมุ่งกระจายการจัดการบริการให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ ทั้งนี้โดยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นด้วย

1.2 กำหนดขนาดโรงเรียนและสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ได้ขนาดโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1.3 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานในด้านบรรยากาศของการจัดการศึกษา ด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน

และด้านบุคลากรที่สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ สำหรับใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมุ่งเน้นสนับสนุนสถานศึกษาที่ค้อยเป็นอันดับแรก

1.4 ให้โรงเรียนแต่ละ โรงทั้งที่มีอยู่เดิมและที่จะสร้างขึ้นใหม่ มียังแม่บทอย่างเต็มรูปแบบ อีกทั้งการออกแบบและการจัดสร้างอาคารเรียน รวมทั้งการจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต้องให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และมุ่งรักษาสีละวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.5 กระจายอำนาจการกำหนดนโยบายและการบริหาร โรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทให้กับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และการปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในรูปคณะกรรมการของสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น

1.6 ให้มีองค์กรติดตามและประเมินผล ทำหน้าที่กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนประเมินมาตรฐาน โรงเรียนและสถานศึกษา ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพการศึกษา

2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา เร่งปฏิรูประบบการผลิต การสรรหา และการพัฒนาครู ทั้งที่ทำการสอนในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างครบวงจร รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 3 – 5)

2.1 สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบของครู ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาให้มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

2.2 ในการประเมินความก้าวหน้าของครู ให้มุ่งเน้นที่การวัดประสิทธิภาพของผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนของผู้เรียนและสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่กันไป

2.3 ให้ครูทุกคนเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งถึงและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี โดยในทุก 2 ปี ต้องผ่านการอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง ทั้งการอบรมของกระทรวงศึกษาธิการและ/หรือกรมต้นสังกัด และการอบรมของสถาบันอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีวุฒิบัตรรับรอง ตลอดจนการอบรมทางไกล การเข้าประชุม สัมมนาและการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ให้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่และให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานของครูด้วย

2.4 ให้ครูเลือกแผนการสอนหรือพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถสร้างและพัฒนาความรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

2.5 ให้ครูที่สังกัดส่วนราชการต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการสามารถทำการสอนในสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดได้มากกว่า 1 แห่ง ทั้งนี้ โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชา และได้รับค่าตอบแทนพิเศษและให้นับรวมเป็นส่วนหนึ่งของผลงานของครูในการบรรจุครูใหม่ให้นำประสบการณ์ของครูมาพิจารณาประกอบการกำหนดเงินเดือนด้วย

2.6 กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชนและส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งผู้เกษียณอายุราชการมาสอนในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีค่าตอบแทนให้ตามความเหมาะสม

2.7 แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู โดยการบรรจุแต่งตั้งครูให้ครบทุกตำแหน่งตามแผนอัตรากำลังของแต่ละสถานศึกษา การเกลี้ยอัตรากำลังครู และการลดจำนวนครูช่วยราชการให้คงเหลือน้อยที่สุด สำหรับครูสอนวิชาขาดแคลนให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ อีกทั้งสนับสนุนให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษา ที่มีความพร้อมในการเปิดสอนสาขาวิชาที่ขาดแคลนจัดสอนได้ถึงระดับปริญญาตรี

2.8 รื้อปรับระบบกำหนดตำแหน่งครูในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจำแนกความก้าวหน้าในสายงานระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสายวิชาชีพที่ชัดเจน แต่มีความยืดหยุ่นและสามารถสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันได้ โดยเฉพาะครูสามารถก้าวหน้าตามสายงานการสอนในระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ด้วยผลงานของตนเอง ทั้งนี้ กำหนดให้มีคู่มือปฏิบัติงานของครูและคู่มือปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

2.9 กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยให้คุรุสภา คณะกรรมการข้าราชการครูและสถาบันผลิตครู ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้มีมาตรการพัฒนาวิชาชีพ โดยการกำหนดให้มีใบประกอบวิชาชีพครู

2.10 ปฏิรูประบบสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของครูทุกประเภท ทุกสังกัด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตครู ส่งเสริมขวัญกำลังใจและความมั่นคงในอาชีพให้กับครู รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือนและสวัสดิการอื่น ๆ ของครู โดยมุ่งส่งเสริม สนับสนุนแก่ครูที่สอนในถิ่นทุรกันดาร และครูที่สอนหลายชั้นเป็นพิเศษ

2.11 พัฒนาระบบและกลไกในการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนในสถาบันผลิตครู พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในการผลิตครู ทั้งครูที่สอนหลายวิชา และครูเฉพาะวิชาที่เน้นการปฏิบัติเพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งให้มีการปรับปรุงวิธีการสอบคัดเลือก และการบรรจุครูประจำการ โดยให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ทั้งนี้ ไม่ควรบรรจุครูที่มาจากสถานศึกษาเอกชนระหว่างปีการศึกษา

2.12 เร่งรัดการพัฒนานักบริหารการศึกษา โดยการเพิ่มพูนแนวความคิด ความรู้ ตลอดจนทักษะในการบริหารและการจัดการเพื่อให้สามารถพัฒนาโรงเรียนและสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.13 ให้ศึกษานิเทศก์ทุกสังกัดศึกษาคำสั่ง ทำงานร่วมกัน โดยการนิเทศ ติดตามงาน วิชาการในสถานศึกษาทุกสังกัด

3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เร่งปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 6 – 7)

3.1 จัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีลักษณะที่พึงประสงค์ ตามอุดมการณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

3.2 จัดประสบการณ์การเรียนรู้เตรียมความพร้อม จัดทำหลักสูตรทุกระดับ ทุกประเภท ภายใต้อัตลักษณ์สำคัญ ดังนี้

3.2.1 สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนทุกระดับชั้น ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

3.2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ และเน้นการปฏิบัติมากกว่าการท่องจำ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างความรู้ ซึ่งจะขึ้นพื้นฐานการเรียนรู้ในโลกแห่งอนาคต

3.2.3 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

3.2.4 ให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากครอบครัว ชุมชนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

3.2.5 กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน และสนับสนุนให้โรงเรียนและสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถพัฒนาและเพิ่มเติมมาตรฐานขั้นพื้นฐานดังกล่าว ตามความต้องการและเหมาะสม และให้องค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของการจัดการศึกษาวิชาชีพ

3.2.6 ให้ประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการกำหนดแบบเรียนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

3.3 เร่งปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครูในสถาบันการผลิตครูให้มีเนื้อหาวิชาชีพครูมากขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพครู

3.4 จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยเน้นเป็นพิเศษในด้านพื้นฐานทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อรับรองการพัฒนาความรู้และทักษะในระดับที่สูงขึ้น

3.5 ปฏิรูปการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ภาษา

อังกฤษ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.6 เร่งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ให้สามารถให้บริการที่สนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง

3.7 ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบและเนื้อหา ตลอดจนให้ความสนใจในเรื่องเวลาเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถหารายได้ระหว่างเรียน

3.8 เร่งรัดการจัดการเรียนการสอนประชาธิปไตยให้บังเกิดผลโดยพัฒนาหลักสูตรประชาธิปไตยแบบยั่งยืน และส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในอาชีพครู ปฏิบัติตนอยู่ในวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อเป็นแบบอย่างและเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.9 ปฏิรูประบบการวัดผลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เน้นพฤติกรรมและการแสดงออกจริงของผู้เรียน และใช้ผลการประเมินในการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอน สำหรับการคัดเลือกผู้เรียนทุกระดับ ทุกประเภท ให้ใช้ผลการเรียนสะสม ลดความสำคัญของการสอบและเพิ่มโควตาการคัดเลือกเข้าเรียนต่อ

3.10 พัฒนาและสนับสนุนสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ให้เป็นเครือข่ายรองรับการกระจายอำนาจทางวิชาการ

4. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา มุ่งกระจายอำนาจเพื่อเอื้อให้สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจด้านบริหารและการจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ท้องถิ่นมากที่สุด พัฒนาองค์กรรองรับการกระจายอำนาจในระดับจังหวัด ให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเอกชน โดย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 7 – 12)

4.1 กำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดบริการทางการศึกษา และองค์กรประสานงานในระดับจังหวัด สำหรับบริหารการศึกษาในท้องถิ่น และในการจัดบริการทางการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านภารกิจพื้นที่บริการ งบประมาณ และบุคลากร ตลอดจนแบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบ การจัดบริการทั้งสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชนทุกสังกัด รวมทั้งวางระบบเครือข่ายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้อยู่ภายใต้นโยบายการบริหาร มาตรฐาน และการประเมินผลที่เป็นเอกภาพในแต่ละระดับและแต่ละประเภท

4.2 มุ่งพัฒนาองค์กรในทุกระดับ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร การรื้อปรับโครงสร้างระบบบริหารงานเพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาคและสถานศึกษา โดยให้องค์กรคณะบุคคลระดับจังหวัดสามารถกำหนดนโยบายการศึกษา

สนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากร และจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูงสุด

4.3 มุ่งส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน และเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการบริหาร และจัดการศึกษา โดยพัฒนาศักยภาพของครอบครัวให้เข้มแข็งด้วยทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายด้านการศึกษาในแต่ละระดับ สนับสนุนเอกชนที่ลงทุนด้านการศึกษาให้กู้เงินหมุนเวียน ดอกเบี้ยต่ำ เร่งรัดการจัดตั้งสถานศึกษาและสถาบันฝึกอบรมวิชาชีพ สาขาขาดแคลนในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมนอกเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ตามมาตรการภาคเอกชนลงทุนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนผ่อนคลायกฎระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษาและกำหนดมาตรฐานการสูงใจที่เหมาะสมอื่น ๆ สำหรับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและเอกชน

4.4 พัฒนาการบริหารบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การบริหารงานบุคคลเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ

4.5 พัฒนาระบบการตรวจ ติดตาม และประเมินผลให้เข้มแข็ง และประสานสอดคล้องกันทุกระดับ

4.6 คำนึงการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายแก่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ทุกระดับ ทุกประเภท ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้าน โอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากรอบครัวรายได้น้อย ทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน อาทิ การยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ การดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การจัดบัตรอุดหนุนค่าเล่าเรียน จัดหาทุนการศึกษาจากแหล่งทุนภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

4.7 มุ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้ได้ระหว่างร้อยละ 6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) เพื่อให้ทัดเทียมกับระดับมาตรฐานสากลและมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา ในปี 2550 โดย

4.7.1 เพิ่มงบประมาณทางการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาโดยรวม

4.7.2 นำมาตรการด้านภาษีทางการศึกษามาใช้

4.7.3 ส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 40 ของสัดส่วนการจัดบริการในภาพรวมทั้งประเทศ

4.7.4 ให้ภาคเอกชนมีโอกาสเข้าร่วมลงทุนดำเนินกิจการ โรงเรียน สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ ด้วยระบบการบริหารที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่าง ภาครัฐกับเอกชน เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณของการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย

หลาย รวมทั้งให้บังเกิดคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

4.7.5 ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดบริการทางการศึกษามากขึ้น ด้วยการผ่อนคลายกฎระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการการจูงใจที่เหมาะสมอื่น ๆ

4.7.6 ให้นำข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดบริการทางการศึกษาของโรงเรียน และสถานศึกษาที่สังกัดและที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการทุกระดับ ทุกประเภทมาพิจารณาปรับปรุงการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการสอน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ให้เพิ่มขึ้นจากอัตราปัจจุบัน

สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากที่สุด อย่างไรก็ตาม หากการดำเนินงานประสบปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติ อาจมีความจำเป็นต้องปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานบางประการต่อไป

แนวคิดการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544) ได้ดำเนินการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา มีหลักการและความเป็นมาสรุปได้ดังนี้

1. เจตนารมณ์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สำคัญ ดังนี้

1.1 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

1.2 การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

1.3 การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพ และเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 43)

1.4 รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต (มาตรา 73)

1.5 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับ

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัด พัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (มาตรา 81)

จากบทบัญญัติที่สำคัญดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้เรื่องของการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้รับการดำเนินการเพื่อเข้าสู่วิถีชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยการดำเนินงานของรัฐที่ต้องจัดและให้การสนับสนุน ส่งเสริม

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายที่เกิดจากเจตนารมณ์และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ที่ได้บัญญัติเรื่องของการศึกษา ทั้งในเรื่องของความมุ่งหมายและหลักการ สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

โดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) ในการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ได้กำหนดหลักของการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้

2.1 มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

2.2 มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

2.4 มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.5 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

2.6 การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง

167369

๑
๒๗/๕
๒๕๖๑
๗๐

ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

จากความมุ่งหมายและหลักการดังกล่าว นำไปสู่การจัด โครงสร้างและหน้าที่ของระดับ กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ทำหน้าที่เฉพาะการกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม (มาตรา 31) โดยในเรื่องของการบริหารและการจัดการให้กระจายไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา กล่าวคือ ได้บัญญัติให้การบริหารและการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย และให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 37)

ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน และสถานศึกษาอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน และส่งเสริม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 38)

ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง (มาตรา 39)

จากบทบัญญัติดังกล่าว เมื่อพิจารณาโดยรวมจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ต้องการให้การบริหารจัดการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม มีการดำเนินการในระดับเขตพื้นที่การศึกษามีความคล่องตัว ความเป็นอิสระที่บริหารจัดการโดยองค์กรบุคคลสำหรับการดำเนินงานด้านนโยบาย แผน และมาตรฐาน เป็นภารกิจขององค์กรในกระทรวงซึ่งเป็นราชการในส่วนกลางและไม่มีเจตนาารมณ์ที่จะให้มีหน่วยงานบริหารอยู่เหนือหรือได้เขตพื้นที่การศึกษาอีก ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นองค์กรสำหรับในการนำ

นโยบายไปสู่การปฏิบัติ ให้บรรลุตามความมุ่งหมาย และหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

3. การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

จากกระบวนการได้มาซึ่งหลักการเบาะเกณฑ์ในการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ที่สนองต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ดังกล่าว นำมาซึ่งเป็นแนวทางการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ดังนี้

3.1 หลักการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

3.1.1 เขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตควรมีปริมาณงานพอเหมาะและใกล้เคียงกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

3.1.2 เขตพื้นที่การศึกษาควรสอดคล้องกับเขตปกครองที่ไม่ใหญ่และไม่เล็กเกินไป สะท้อนความเป็นท้องถิ่นที่ประชาชนมีความคุ้นเคยและผูกพันอยู่แล้ว และประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

3.1.3 คำนึงความประหยัดและคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการเชื่อมโยงการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับองค์กรต่าง ๆ

3.2 เกณฑ์การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

จากการวิจัย “การศึกษาตัวแปรเพื่อกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา” นอกจากพบตัวแปรที่ควรนำมากำหนดเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 4 ตัวแปรแล้ว ยังพบว่า แต่ละตัวแปรมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

3.2.1 จำนวนประชากร แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาควรมีจำนวนประชากรประมาณ 150,000 – 200,000 คน

3.2.2 จำนวนสถานศึกษา แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาควรมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประมาณ 100 แห่ง โดยคำนึงถึงโอกาสทางการศึกษาสามัญและสายอาชีพด้วย

3.2.3 เขตอำเภอ ใช้เขตอำเภอเป็นเกณฑ์การแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา และไม่มี การแบ่งอำเภอ โดยอำเภอที่มีจำนวนประชากรตามเกณฑ์หรือมากกว่าเกณฑ์ตามข้อ 3.2.1 จะจัดเป็น 1 เขตพื้นที่การศึกษา หากน้อยกว่าเกณฑ์ตามข้อ 3.2.1 จะรวมกับอำเภอใกล้เคียงเป็นเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน สำหรับจังหวัดขนาดเล็กที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกับเกณฑ์ตามข้อ 3.2.1 จะใช้เขตจังหวัดเป็นเขตพื้นที่การศึกษา

3.2.4 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ การคมนาคม และการติดต่อสื่อสาร แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาควรเดินทางไป-กลับได้ภายใน 1 วัน

สำหรับกรุงเทพมหานคร ได้นำตัวแปรอัตราความหนาแน่นของประชากรมา

พิจารณาด้วย เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่นและมีการคมนาคมที่มีลักษณะเฉพาะ

4. การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษากับหลักการและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

เมื่อพิจารณาเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดขึ้นจำนวน 295 เขต ตรวจสอบย้อนกลับถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่นำมาสู่หลักการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งในเรื่องปริมาณงาน ขนาดของพื้นที่ ความเป็นท้องถิ่นที่ประชาชนคุ้นเคย และผูกพัน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการประหยัดค้ำค่า จะพบว่า การแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว สอดคล้องและสนองหลักการอันเป็นเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ดังนี้

4.1 การบริหารและการจัดการ

การบริหารจัดการ ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ทั้งหมดได้อย่างครอบคลุม มีประสิทธิภาพ ประหยัด ดังนี้

4.1.1 การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเช่นนี้ ทำให้มีการกำกับดูแลการบริหาร และการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ สายการบังคับบัญชาสั้น ไม่มีหน่วยเหนือหรือใต้เขตพื้นที่การศึกษา ทำให้การติดต่อประสานงาน การติดตามประเมินผลสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ครอบคลุม สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

4.1.2 เขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดขึ้น สามารถดูแลรับผิดชอบประชากรและนักเรียนไม่มากเกินไป เพียงประมาณ 193,209 คน สถานศึกษาประมาณ 126 แห่ง ดังนั้น การดูแลช่วยเหลือ สนับสนุน สถานศึกษาทั้งของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำได้อย่างทั่วถึง ซึ่งต่างจากรูปแบบปัจจุบันที่มีศูนย์รวมอยู่ที่จังหวัด และมีหน่วยบริหารหลายหน่วยงาน ทั้งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานตามัญศึกษาจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เป็นต้น ซึ่งทำให้ขาดเอกภาพทั้งในด้านนโยบายและการบริหาร รวมทั้งมีจำนวนประชากรภายในจังหวัด โดยเฉลี่ยจังหวัดละ 720,000 คน ซึ่งมากเกินไปที่จะดูแลสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้ทั่วถึง

4.1.3 การจัดโครงสร้าง องค์กร และการแบ่งส่วนงานของเขตพื้นที่การศึกษา

เป็นองค์กรขนาดเล็ก ครอบคลุมงานมีลักษณะเป็นกลุ่มงานที่มีจำนวนผู้ปฏิบัติงานประมาณ 70 คน การปฏิบัติงานจะคล่องตัวและมีความยืดหยุ่น และจากการมีรัฐมนตรีนโยบายนำเทคโนโลยีมาช่วยในการปฏิบัติงานด้วย จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีความยืดหยุ่นลดขั้นตอนการดำเนินงาน และมีความคล่องตัวมากขึ้น

4.1.4 สถานศึกษาจะมีอิสระในการบริหารและการจัดการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพราะการจัดองค์กรเหนือสถานศึกษาที่มีระดับเดียว สามารถบริหารและตัดสินใจได้ง่าย รวดเร็ว และเป็นอิสระ เกิดความคล่องตัวกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่งผลให้ต้นทุนการบริหารค่า การบริหารและการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีการปรับตัวในการปฏิบัติงานสอดคล้องกันด้วย

4.1.5 อาคารสำนักงานการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถนำมาปรับใช้เป็นที่สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาได้ จากผลการศึกษาข้อมูลเชิงลึกใน 12 เขตพื้นที่การศึกษาที่พบว่า มีอาคารสำนักงานที่สามารถรองรับผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 70 คน เพียงหนึ่งในสองของจำนวนเขตพื้นที่การศึกษาทั้งหมด แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าไม่เพียงพอ เพราะยังมีอาคารสำนักงานในระดับอำเภออีกจำนวนมากกว่า 1,000 แห่ง ที่สามารถรองรับผู้ปฏิบัติงานได้ตั้งแต่ 10 – 30 คน เพียงแต่กลุ่มงานทั้ง 9 กลุ่มงาน อาจจะต้องแยกกันปฏิบัติงานคนละอาคาร ไม่จำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่อาคารเดียวกัน การจัดที่ทำงานเช่นนี้มีอยู่ในหลายหน่วยงาน เช่น ที่ว่าการอำเภอที่มีหลายหน่วยงานอยู่นอกที่ว่าการอำเภอ หรือสำนักงานที่จังหวัดที่มีหน่วยงานแยกไปตั้งในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

4.2 การสะท้อนความเป็นท้องถิ่น

4.2.1 จากการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 295 เขต ที่มีขนาดไม่เล็กไม่ใหญ่เกินไปนั้น ทำให้เห็นความหลากหลายในความแตกต่างของประชาชนในท้องถิ่นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า ในแต่ละจังหวัดจะมีชนเผ่าหรือกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่าง ๆ กัน ซึ่งโดยธรรมชาติของแต่ละอำเภอและรวมถึงอำเภอที่ติดต่อกันจะมีความคุ้นเคยผูกพันกัน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในวิถีชีวิตแบบที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนความเอื้ออาทรต่อกันตามแบบของการดำรงชีวิตในแต่ละท้องที่ โดยเฉพาะความสัมพันธ์จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น หากเป็นการรวมกลุ่มที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษารั้งนี้ จึงถือได้ว่าได้สร้างความใกล้ชิดชุมชนและสะท้อนความเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่นอีกด้วย

4.2.2 มีความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยขนาดของเขตพื้นที่การศึกษาไม่ใหญ่นัก และมีฐานเป็นอำเภอ เขตพื้นที่การศึกษาจึงมีความใกล้ชิดกับองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่น ในเขตอำเภอและในพื้นที่ อีกทั้งเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ประสาน ส่งเสริม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจความต้องการของแต่ละองค์กร ทำให้เกิดการประสาน ส่งเสริม และมีความเชื่อมโยงกันทั้งด้านนโยบาย การบริหารและการจัดการ การระดมทรัพยากร และการร่วมมือดำเนินการในท้องถิ่น

4.2.3 ประชาชนมีความคุ้นเคย เขตพื้นที่การศึกษาใช้เขตอำเภอเป็นฐานและไม่ข้ามจังหวัด มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนที่ต้องติดต่อประสานกับอำเภอตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ว่าจะเป็นการเกิด การตาย การย้ายเข้า-ย้ายออก การจดทะเบียนสมรส ซึ่งเป็นวัฏจักรการปกครอง ตั้งแต่เกิด ความคุ้นเคยในการติดต่อประสานงานเช่นนี้ จะยังคงอยู่ไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากหรือสูญเสีย ความคุ้นเคยเดิม ทั้งยังไม่ทำให้เกิดการกระทบความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมดั้งเดิม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน

4.3.1 โอกาสที่ประชาชนในชุมชนจะมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมในการบริหาร และการจัดการศึกษา ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาได้มากขึ้น ทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะแบบเป็นทางการจะมีมากขึ้น

4.3.2 มีโอกาสร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษามากขึ้น เพราะมีหลายเขตพื้นที่ และแต่ละเขตพื้นที่มีประชากรไม่มากนัก

4.3.3 มีโอกาสร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษามากขึ้น เช่นเดียวกับโอกาสที่จะมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา

4.3.4 เมื่อเขตพื้นที่การศึกษาสะท้อนความเป็นท้องถิ่นและชุมชนใกล้ชิดกับเขตพื้นที่การศึกษา ประชาชนจะตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางและทั่วถึง ทั้งการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามผล ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา และการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

4.4 ความประหยัด

การศึกษาข้อมูลเชิงลึกใน 12 เขตพื้นที่การศึกษา ได้ศึกษาถึงค่าใช้จ่ายของหน่วยงานทางการศึกษาในส่วนภูมิภาค 75 จังหวัด พบว่า ค่าใช้จ่ายของการบริหารและการจัดการศึกษา ปัจจุบันเป็นเงินงบประมาณ 9,669,521,750 บาท ในขณะที่ค่าใช้จ่ายของการบริหาร และการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ 289 เขต (ส่วนภูมิภาค) ประมาณ 5,612,368,440 บาทนั้น คือ

ค่าใช้จ่ายตามรูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบใหม่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายของการบริหารและการจัดการศึกษาปัจจุบันประมาณร้อยละ 42 เมื่อพิจารณาจำนวนอัตรากำลังและจำนวนหน่วยงานในปัจจุบันภูมิภาค 75 จังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานคร (6 เขต) มีอัตรากำลัง 29,875 อัตรา และมีหน่วยงาน 1,962 หน่วยงาน จำแนกดังนี้

4.4.1 ระดับเขตการศึกษา จำนวน 12 หน่วยงาน

4.4.2 ระดับจังหวัด จังหวัดละ 4 หน่วยงาน รวมจำนวน 300 หน่วยงาน ประกอบด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

4.4.3 ระดับอำเภอ อำเภอละ 2 หน่วยงาน รวมจำนวน 1,650 หน่วยงาน ประกอบด้วย สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในขณะที่อัตรากำลังตามโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ เขตทั่วประเทศ มีจำนวน 20,650 อัตรา และมีหน่วยงานเพียง 295 หน่วยงาน

ดังนั้น การจัดโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาตามรูปแบบที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษากำหนดขึ้น จากฐานของงานวิจัยและการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกตามที่กล่าวมา อาจกล่าวได้ว่าจะก่อให้เกิดความประหยัด คุ่มค่า และมีประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านบุคลากรและด้านงบประมาณ รวมทั้งการลดจำนวนหน่วยงานบริหารและการจัดการลงมากกว่า 1,000 แห่ง

4.5 ความเป็นธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นธรรมไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 10) และกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น (มาตรา 41) ดังนั้น ความเป็นธรรมจึงพิจารณาได้ ดังนี้

4.5.1 ด้านการให้บริการ การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาแบบ 295 เขต ที่มีจำนวนประชากร จำนวนนักเรียน และจำนวนสถานศึกษา แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาไม่มากนัก จะช่วยให้สามารถดูแลเด็กนักเรียนได้ทุกคน ทั้งในส่วนที่รัฐจัดให้เอง จัดโดยเอกชน และจัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ทั้งยังสามารถกำกับ ดูแล และส่งเสริมสนับสนุนการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมได้ครอบคลุมทั่วถึงด้วย

4.5.2 ด้านคุณภาพการศึกษา จากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับระบบการบริหารและการจัดการศึกษาของชาติ ที่ใช้การบริหารและการจัดการศึกษาโดยฐานจังหวัด อำเภอเมืองจะเป็นอำเภอที่มีศักยภาพสูงสุดของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน ตัวแทนหน่วยงาน องค์กรเอกชน องค์กรท้องถิ่น หรือภาคเอกชน จะรวมศูนย์อยู่ในอำเภอเมือง หรืออำเภอใหญ่ๆ เท่านั้น ด้วยสภาพที่เป็นจริงนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงได้กำหนดเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน (มาตรา 48) และกำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี (มาตรา 49)

ดังนั้น การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นจำนวน 295 เขต พบว่า จะสามารถบริหารและจัดการศึกษารองรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นจริงขึ้น ด้วยภาระความรับผิดชอบที่มีต่อประชากรและสถานศึกษาที่ไม่มากเกินไปนัก สามารถดูแลได้ทั่วถึง ความเข้มแข็งการดำเนินงานจะมีมากกว่าเขตพื้นที่พื้นที่กว้างใหญ่ มีประชากรและสถานศึกษาจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม ตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันบางเขตพื้นที่การศึกษาที่รวมอำเภอเล็กอยู่ห่างไกล และมีประชากรเบาบาง การศึกษาจะคู่คี่คุณภาพและมีสถานศึกษาบางระดับรองรับนักเรียนได้ไม่เพียงพอ เมื่อพิจารณาโดยรวมจะพบว่า สภาพเช่นนี้จะดำรงอยู่เพียงระยะแรกเท่านั้น เพราะจากการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะทำให้เกิดการ พัฒนา หรือเป็นตัวกระตุ้น หรือตัวเร่งการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้ได้ทัดเทียมกันระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา ต่างจากการคงเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเขตจังหวัด เพราะสภาพความแตกต่างของอำเภอใหญ่/อำเภอเล็ก หรือระหว่างในเมืองและชนบทจะดำรงอยู่เช่นเดิม

4.5.3 ด้านการจัดสรรทรัพยากรให้แก่สถานศึกษา สภาพปัจจุบันมีการกระจายทรัพยากรไม่ทั่วถึง มีการจัดสรรที่ไม่เป็นธรรม เพราะทรัพยากรจะกระจุกตัวในเขตเมือง ส่วนอำเภอเล็กและห่างไกลจะมีสภาพความขาดแคลนมาก ทั้งที่เกิดจากคุณลักษณะของท้องถิ่น และการจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรอื่นๆ ไปไม่ถึง ต่อกรณีดังกล่าวสามารถใช้วิธีแก้ไขด้วยการ

ระคมทรัพยากร ทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณให้แก่เขตพื้นที่ของอำเภอเล็กและอยู่ห่างไกลได้
อย่างเต็มที่ เพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 8 เรื่องทรัพยากร
และการลงทุนเพื่อการศึกษา ได้กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ
การเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรต่าง ๆ สถาบันสังคมอื่น สถาบันศาสนา สถานประกอบการ
และต่างประเทศมาใช้ในการศึกษา (มาตรา 58) และให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับ
การศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเงิน
งบประมาณเพื่อการศึกษา เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป เป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคล จัดสรรเงินทุนการศึกษา
ในรูปของกองทุนกู้ยืม ให้แก่นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสม และ
จำเป็น จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้อง
กับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ จัดสรรงบประมาณเป็น
ค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบประมาณให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
และภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา
จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชน และจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษา
(มาตรา 60)

จึงเห็นได้ว่าในอนาคต สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่
การศึกษาและสถานศึกษาจะมีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา การจัด
สรรงบประมาณไม่ต้องผ่านการจัดสรรจากจังหวัด หรือหน่วยงานอื่นที่เหนือเขตพื้นที่ การศึกษา
พร้อมกันนี้ สำนักงานปฏิรูปการศึกษากำลังดำเนินการด้านการจัดสรรทรัพยากรให้มีการคำนวณ
ค่าถ่วงน้ำหนักตามคุณลักษณะของผู้เรียน และคุณลักษณะของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนและ
สถานศึกษาในพื้นที่ด้อยโอกาสได้มีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น และใกล้เคียง
กันกับเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเช่นนี้ จึงเท่ากับเป็นการเตรียมการพัฒนาเพื่อให้
ประชาชนมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่าง
ทั่วถึง มีคุณภาพ เพราะขนาดของเขตพื้นที่การศึกษาที่มีประชาชน นักเรียน และสถานศึกษาไม่
มาก สามารถสร้างความเป็นธรรมได้มากกว่าสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

1. ความเป็นมา

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการปรับ
เปลี่ยนครั้งสำคัญทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทั้งระบบ ซึ่ง

จะส่งผลกระทบต่อวิถีและคุณภาพชีวิตของคนไทยในองค์กรรวม นั่นคือ เป็นการปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิด โครงสร้าง และกระบวนการในการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนอย่างมั่นใจ เหมาะสม จริงจัง และต่อเนื่อง ที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาเป็นไปอย่างยั่งยืน โดยยึดเงื่อนไข อันเป็นหลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และ ความรับผิดชอบตรวจสอบได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้การจัดการศึกษาขึ้น พื้นฐาน และอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ต้องดำเนินการโดยยึดเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 37) และให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (มาตรา 39) เขตการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงมีลักษณะเป็นเขตพิเศษ แตกต่างจากการ แบ่งเขตการบริหารอย่างที่เคยมีมาก่อน กล่าวคือ นอกจากเขตพื้นที่การศึกษา จะปฏิบัติงานรองรับ การกระจายอำนาจทางการศึกษาทั้ง 4 ด้านดังกล่าวแล้ว ยังต้องปฏิบัติงานในฐานะเป็นผู้แทน กระทรวงปฏิบัติงานเกี่ยวกับส่วนราชการ องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนอื่น ๆ รวมทั้งให้ บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่อีกด้วย เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจึงเป็นหน่วย ปฏิบัติการทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดของกระทรวงในพื้นที่

ด้วยความสำคัญของการบริหารการจัดการศึกษาในระดับเขตพื้นที่และสถานศึกษา ประกอบกับเป็นลักษณะการบริหารจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ไม่เคยดำเนินการในบริบทการจัด การศึกษาของประเทศมาก่อน รวมทั้งแนวคิด ข้อเสนอเกี่ยวกับการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษายัง แตกต่างกัน จึงเกิดข้อคำถามที่คล้าย ๆ กันว่า เขตพื้นที่การศึกษาที่เล็กที่สุดของการกระจายอำนาจ ที่อิสระเป็นไปได้ที่จะทำให้การจัดบริการทางการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ควรจะมีขนาดและรูปแบบการบริหารจัดการอย่างไร จากเหตุผลและข้อสงสัยดังกล่าว ประกอบกับ ความจำเป็นที่จะต้องเตรียมการปรับเปลี่ยนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของที่ประชุมผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงเมื่อ วันที่ 11 กรกฎาคม 2544 ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นประธาน จึงกำหนดให้ดำเนินการนำร่องปฏิรูปการศึกษา ในเขต พื้นที่การศึกษาโดยให้ดำเนินการใน 5 จังหวัดเป้าหมาย และให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็น ผู้รับผิดชอบ

2. ความจำเป็น

ด้วยกระทรวงศึกษาธิการ ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สภาพการเตรียมการปรับเปลี่ยนตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในระยะที่ผ่านมา (2 ปีหลังจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีผลบังคับใช้) ของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อคิดและความเห็นที่แตกต่างในการกำหนดจำนวนเขตพื้นที่ รวมทั้งลักษณะพิเศษของเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าวแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดการดำเนินการ โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ด้วยเหตุผลและความจำเป็น ดังนี้

2.1 กระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องเตรียมการปรับเปลี่ยนตามแนวการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเป็นรูปธรรม ให้สามารถตอบคำถามต่อสาธารณชนได้ว่า กระทรวงมีความพร้อมในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามเงื่อนไขที่กำหนดมาน้อยเพียงใด การนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมการดังกล่าว

2.2 กระทรวงศึกษาธิการต้องดำเนินการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการนำร่องปฏิบัติการ ให้มีความมั่นใจว่า การบริหารจัดการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างจากการบริหารแบบเดิมโดยสิ้นเชิง สามารถสร้างสัมฤทธิ์ผลในการจัดการศึกษาได้จริง และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา

2.3 กระทรวงศึกษาธิการในฐานะกระทรวงหลักในการจัดการศึกษา และรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในพื้นที่การศึกษามาก่อน ต้องเสนอแนวคิด และข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อคณะรัฐมนตรี และสาธารณชนว่า การจัดเขตพื้นที่ลักษณะใด (ขนาดและรูปแบบการจัดการ) จึงจะมีความเหมาะสม ที่สามารถสร้างสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการจัดการศึกษา ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องของรัฐบาลในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ และประชาชนอย่างแท้จริง

2.4 เป็นมติที่ประชุมผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นนโยบายของนายกรัฐมนตรี และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร และนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน (นายสุวิทย์ คุณกิตติ)

3. แนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการนำร่องปฏิรูปการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ จะดำเนินการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยถือเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวง และเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมการสร้างความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดย

3.1 ดำเนินการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ให้เป็นการนำแนวคิด และพันธกิจการปฏิรูปลงสู่การปฏิบัติในเขตพื้นที่นำร่องใน 5 จังหวัดเป้าหมาย ภาคละ 1 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดชลบุรี จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดภูเก็ต

3.2 ให้สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมอาชีวศึกษา กรมสามัญศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นกรมผู้แทนกระทรวง รับผิดชอบจัดให้มีการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ พิษณุโลก ชลบุรี เพชรบุรี และภูเก็ต ตามลำดับ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ รับผิดชอบในการประเมินโครงการ นำร่องปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการปรับเปลี่ยนตามแนวการปฏิรูปการศึกษา สภาพจริงของแต่ละเขตพื้นที่ ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการให้เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา เป็นฐานในการบริหารจัดการ

3.3 ดำเนินการเลือกพันธกิจการปฏิรูปการศึกษา ในการนำร่องปฏิรูปการศึกษาอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงภารกิจของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด พันธกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปที่จะทำการประเมิน และพันธกิจที่สามารถดำเนินการ ได้ตามแนวการปฏิรูปมากที่สุดภายใต้เงื่อนไขกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

3.4 ให้ใช้มาตรการทางการบริหาร ลดข้อจำกัดด้านกฎหมายที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ให้สามารถดำเนินการปรับเปลี่ยนตามแนวการปฏิรูปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้มากที่สุด

3.5 ดำเนินการ โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในลักษณะ โครงการวิจัยพัฒนา (R&D) เป็นเวลา 2 ภาคเรียน ตั้งแต่ภาคปลายปีการศึกษา 2544 ถึงภาคต้นปีการศึกษา 2545 และ ประเมินสัมฤทธิ์ผลโครงการตามแนวประเมินแนวใหม่ แบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม เป็นระบบ รวมทั้งมีการรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบอย่างต่อเนื่อง

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการนำร่อง หมายถึง โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

คณะกรรมการโครงการ หมายถึง คณะกรรมการโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานโครงการ หมายถึง สำนักงานโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

กรมผู้แทนกระทรวง หมายถึง กรมที่กระทรวงมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบ จัดให้มี

การปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวง กรมอาชีวศึกษา กรมสามัญศึกษา
และกรมการศึกษานอกโรงเรียน

เขตพื้นที่นำร่อง หมายถึง เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา หรือ เขตพื้นที่การศึกษา
นำร่องปฏิรูปการศึกษา ตามโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาของกระทรวง
ศึกษาธิการ

คณะกรรมการฯ เขตพื้นที่ หมายถึง คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของเขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานฯ เขตพื้นที่ หมายถึง สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่
การศึกษานำร่องปฏิรูปการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักงานฯ เขตพื้นที่ หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษานำร่องปฏิรูปการศึกษา

การนำร่องแบบแยกเขต หมายถึง การนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่นำร่องปฏิรูป
การศึกษาในลักษณะการแยกเขตในแต่ละจังหวัด ตามจำนวนที่ สปศ. เสนอ

การนำร่องแบบไม่แยกเขต หมายถึง การนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่นำร่อง
ปฏิรูปการศึกษาในลักษณะรวมเขตจังหวัดละ 1 เขตพื้นที่การศึกษา

การนำร่องแบบเขตพิเศษ หมายถึง การนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่นำร่องปฏิรูป
การศึกษาที่มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นจังหวัดเขตเดียว และมีโครงการทดลองจังหวัดแบบบูรณาการ
เพื่อการพัฒนาของกระทรวงมหาดไทย ทดลองระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) ของ
สำนักงานประมาณ และทดลองการวางแผนอัตรากำลังตาม Simulation Model ของ ก.พ.

เขตพื้นที่นำร่องขนาดเล็ก หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษานำร่องแบบแยกเขต และเขตพิเศษ
ได้แก่ เขตพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลก อำนาจเจริญ และภูเก็ต

เขตพื้นที่นำร่องขนาดใหญ่ หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษานำร่องแบบไม่แยกเขต จังหวัดละ
1 เขต ได้แก่ จังหวัดชลบุรี และเพชรบุรี

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชนที่จัดการศึกษาปฐมวัย การศึกษา
ศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาดำกว่าระดับปริญญา ในเขตพื้นที่การศึกษา
นำร่องปฏิรูปการศึกษา

ภารกิจการปฏิรูป หมายถึง งานที่เขตพื้นที่การศึกษานำร่องปฏิรูปการศึกษาต้องดำเนินการ
ให้เป็นการปฏิรูปการศึกษา และรองรับการกระจายอำนาจตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ

พันธกิจการปฏิรูป หมายถึง งานที่เขตพื้นที่การศึกษานำร่องต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการปฏิรูปการศึกษาตามโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

5. ลักษณะของโครงการ

โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เป็นโครงการตามนโยบายเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมการปฏิรูปการศึกษามีลักษณะเป็นโครงการวิจัยพัฒนา (R&D) และวิจัยปฏิบัติการเชิงประเมินแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเป้าหมายที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่และจังหวัดทั่วไป มุ่งเน้นการนำแนวคิดการปฏิรูปในพันธกิจที่สำคัญลงสู่การปฏิบัติในเขตพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและมากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายและเงื่อนเวลา นับเป็นภารกิจสำคัญในภาพรวมของกระทรวงที่ทุกกรม ทุกส่วนราชการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการต้องให้ความร่วมมือ โดยมีหน่วยเป้าหมายการปฏิบัติการอยู่ที่เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

5.1 วัตถุประสงค์

5.1.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อเตรียมความพร้อมและดำเนินการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาให้มั่นใจว่า กระทรวง เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา มีความพร้อมและสามารถดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

5.1.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

5.1.2.1 เพื่อศึกษาวิธีการเตรียมการปรับเปลี่ยนที่จะทำให้การปฏิบัติพันธกิจการปฏิรูปการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด

5.1.2.2 เพื่อศึกษาขนาด และรูปแบบการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษาที่เหมาะสมที่ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษายังเกิดผลดีสูงสุด ทั้งด้านความทั่วถึงในการให้บริการการศึกษา คุณภาพผู้เรียนและคุณภาพสถานศึกษา และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

5.1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา

5.2 เป้าหมาย

5.2.1 ผลผลิต

5.2.1.1 ดำเนินการนำร่องปฏิรูปการศึกษาตามบทบัญญัติ มาตรา 37, 38, 39,

40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ใน 5 ภูมิภาค ภาคเหนือที่จังหวัด พิชณุโลก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดอำนาจเจริญ ภาคตะวันออกที่จังหวัดชลบุรี ภาคตะวันตกที่จังหวัดเพชรบุรี ภาคใต้ที่จังหวัดภูเก็ต โดยพิชณุโลกให้แบ่งเป็น 5 เขตพื้นที่ที่ อำนาจเจริญแบ่งเป็น 2 เขตพื้นที่ ชลบุรีแบ่งเป็น 1 เขตพื้นที่ เพชรบุรี 1 เขตพื้นที่ ภูเก็ต 1 เขต พื้นที่ รวมพื้นที่นำร่องทั้งหมด 10 เขตพื้นที่

5.2.1.2 ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่กำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนให้เขตพื้นที่นำร่องบริหารได้อย่างอิสระ และ คล่องตัวสูงขึ้น

5.2.1.3 เขตพื้นที่นำร่องมีความพร้อมในการบริหารและจัดการศึกษา ตาม นโยบายและทิศทางที่รัฐบาลกำหนด

5.2.1.4 ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการนำร่องปฏิรูป การศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติการกิจตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ

5.2.1.5 กระทรวงศึกษาธิการมีคู่มือรูปแบบที่เหมาะสมในการบริหาร และจัด การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

5.2.2 ผลลัพธ์

5.2.2.1 เกิดเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบที่บริหารและจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ และแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เขตพื้นที่การศึกษาที่เหลือ สามารถใช้เป็นที่ยึดมาตรฐานก่อนลงมือปฏิบัติจริงได้

5.2.2.2 ผู้บริหารการศึกษาระดับสูง ได้เรียนรู้ปัญหา อุปสรรค และแนวทาง แก้ไขปัญหา และอุปสรรคจากสภาพจริง ซึ่งจะเป็ประโยชน์แก่การตัดสินใจเชิงบริหาร และ ส่งเสริมทางการศึกษาในอนาคต

5.2.2.3 ประชาชนและเยาวชนจะได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงมากขึ้น มีคุณภาพ มากขึ้น และการบริหารจัดการของรัฐบาลจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.3 หลักการสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการนำร่องปฏิรูปการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ยึดหลักการสำคัญในการนำร่องปฏิรูปการศึกษา ในเขต พื้นที่การศึกษา ดังนี้

5.3.1 หลักการมีส่วนร่วม ให้ทุกฝ่ายที่มีผลประโยชน์ได้เกี่ยวกับคุณภาพของ ประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการเขตพื้นที่นำร่อง และ คณะกรรมการสถานศึกษา

5.3.2 หลักการปรับเปลี่ยนตามสภาพจริง ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 37, 38, 39 และ 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาใช้ในการดำเนินงานของเขตพื้นที่ และสถานศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่กฎที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบันจะเอื้อให้ดำเนินการได้ ส่วนรายละเอียดในการดำเนินงานในแต่ละเขตพื้นที่ให้ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีของแต่ละพื้นที่ โดยให้ยึดทิศทางและนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก

5.3.3 หลักการปรับเปลี่ยนในองค์กรรวม ให้หน่วยงานระดับกระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ และสถานศึกษา ปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจของงานในส่วนที่เกี่ยวกับเขตพื้นที่นาร่อง บริหารจัดการบนหลักการที่สำคัญ คือ กระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการรับผิดชอบ รับชอบต่อผลการตัดสินใจและการกระทำของตนเองให้มากที่สุด ภายใต้กฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

5.3.4 หลักการปฏิรูประบบพึ่งตนเอง ให้เขตพื้นที่นาร่องและสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจของตนบนพื้นฐานการพึ่งตนเอง แต่เป็นไปตามทิศทางและนโยบายที่รัฐบาลกำหนด เขตพื้นที่นาร่องต้องจัดทำแผนพัฒนาของตนเองและรับผิดชอบในความสำเร็จของการปฏิบัติตามแผนพัฒนาของตนเอง

5.4 วิธีการดำเนินการตามโครงการ

5.4.1 เลือกจังหวัดเป้าหมายการนาร่องปฏิรูปการศึกษา 5 จังหวัด ภาคละ 1 จังหวัด ดำเนินการแยกเป็น 10 เขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

พิษณุโลก	5 เขต	ดำเนินการ 5 เขต (แยกเขต)
อำนาจเจริญ	2 เขต	ดำเนินการ 2 เขต (แยกเขต)
ชลบุรี	5 เขต	ดำเนินการ 1 เขต (ไม่แยกเขต)
เพชรบุรี	2 เขต	ดำเนินการ 1 เขต (ไม่แยกเขต)
ภูเก็ต	1 เขต	ดำเนินการ 1 เขต (เขตพิเศษ)

5.4.2 มอบหมายให้กรมหลักเป็นกรมผู้แทนกระทรวงในการนาร่องปฏิรูปการศึกษาในจังหวัดและเขตพื้นที่นาร่องที่รับผิดชอบ ดังนี้

พิษณุโลก	สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
อำนาจเจริญ	สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ชลบุรี	กรมอาชีวศึกษา
เพชรบุรี	กรมสามัญศึกษา
ภูเก็ต	กรมการศึกษานอกโรงเรียน

โดยกรมผู้แทนกระทรวง มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

5.4.2.1 สรรหา และแต่งตั้งคณะกรรมการ และประธานคณะกรรมการ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่

5.4.2.2 เลือกที่ตั้งและเสนอจัดตั้งสำนักงานฯ เขตพื้นที่นาร่อง

5.4.2.3 สรรหาและเสนอแต่งตั้งผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และบุคลากร เพื่อปฏิบัติงานในสำนักงานฯ เขตพื้นที่นาร่องปฏิรูปการศึกษา

5.4.2.4 ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำ กำกับดูแล และร่วมแก้ปัญหาของ เขตพื้นที่นาร่อง

5.4.2.5 มอบอำนาจของกรมในส่วนที่สามารถมอบได้ ให้สำนักงานฯ เขตพื้นที่นาร่องและสถานศึกษาในสังกัด

5.4.2.6 สนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษา ในเขต พื้นที่นาร่อง และสนับสนุนการปฏิรูปของเขตพื้นที่นาร่อง และสถานศึกษาในจังหวัดที่ได้รับ มอบหมาย

การดำเนินการตามข้อ 5.4.2.1 – 5.4.2.3 และ 5.4.2.6 ให้ดำเนินการตาม เกณฑ์และแนวทางที่คณะกรรมการ โครงการนาร่องปฏิรูปการศึกษากำหนด

5.4.3 แต่งตั้งคณะกรรมการ โครงการปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่ เป็นกรรมการอำนวยการ และประสานการดำเนินโครงการ ดังนี้

5.4.3.1 กำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินการตามโครงการนาร่องปฏิรูป การศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

5.4.3.2 ให้ความเห็นชอบแผนงานหลัก และแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการ ตามโครงการ เลือกกรรมการและผู้อำนวยการเขตพื้นที่นาร่องปฏิรูปการศึกษา

5.4.3.3 ให้คำปรึกษา แนะนำ ติดตาม กำกับ ดูแลการดำเนินงานตาม โครงการนาร่องปฏิรูปการศึกษา

5.4.3.4 แต่งตั้งกรรมการและอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามโครงการที่ เห็นสมควร

5.4.4 จัดตั้งสำนักงานโครงการนาร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ โครงการ และปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการ ดังนี้

5.4.4.1 กำหนดกรอบแนวคิดและแผนในการดำเนินการโครงการ และ เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ โครงการ

5.4.4.2 สร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องโดยการประชุมคณะกรรมการ

โครงการ ประชุมอธิบดีกรมที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมชี้แจงโครงการแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
ทั้งส่วนกลางและจังหวัดเป้าหมาย

5.4.4.3 จัดสัมมนากำหนดแนวทางการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่
นำร่อง โดยเชิญผู้แทนกรมและผู้แทนจังหวัดเป้าหมายร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกัน
รวมทั้งจัดทำคู่มือปฏิบัติการโครงการ เพื่อเป็นกรอบการดำเนินการร่วมกัน

5.4.4.4 จัดประชุมปฏิบัติการจัดทำคู่มือปฏิบัติการปฏิรูปตามพันธกิจการ
ปฏิรูปที่กำหนดในการนำร่อง พร้อมกับจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นคู่มือปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่และ
สถานศึกษา

5.4.4.5 แต่งตั้งและฝึกอบรมวิทยากรแกนนำโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษา

5.4.4.6 ติดตามและประเมินผลโครงการ ในลักษณะการประเมินผลภายใน
และรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ

5.4.4.7 ประชาสัมพันธ์โครงการ

5.4.5 ให้คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มี
อำนาจหน้าที่ตามนัยมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แต่
เฉพาะในบริบทของกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบัน

5.4.6 จัดโครงสร้างและอัตรากำลังของสำนักงานเขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา
ตามแนวทางที่ สปศ. กำหนด และอาจยืดหยุ่นได้ตามพันธกิจการปฏิรูปการศึกษา

5.4.7 เลือกพันธกิจในการดำเนินการนำร่องปฏิรูปการศึกษา ตามบทบาทหน้าที่
ของเขตพื้นที่และสถานศึกษา ตามนัยมาตรา 38, 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542 และเป็นพันธกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่ใช้ในการประเมิน

5.4.8 กำหนดกิจกรรมหลักในการดำเนินการตามโครงการ 8 กิจกรรม ดังนี้

5.4.8.1 การกำหนดกรอบแนวคิด แนวทางในการดำเนินโครงการ

5.4.8.2 การสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนทั้งส่วนกลาง และ
เขตพื้นที่นำร่อง

5.4.8.3 การตั้งสำนักงานฯ การสรรหาคณะกรรมการ และผู้อำนวยการ
สำนักงานฯ เขตพื้นที่

5.4.8.4 การจัดโครงสร้าง สรรหาบุคลากร และทรัพยากรในสำนักงานฯ
เขตพื้นที่

5.4.8.5 การพัฒนาบุคลากรแกนนำการปฏิรูประดับเขตพื้นที่นำร่องและ
สถานศึกษา

5.4.8.6 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

5.4.8.7 การปฏิบัติการและส่งเสริมปฏิบัติการปฏิรูป

5.4.8.8 การตรวจสอบและประเมินโครงการนำร่อง

5.5 กลยุทธ์การดำเนินโครงการ

เนื่องจากการดำเนินโครงการมีเงื่อนไขและข้อจำกัดค่อนข้างมาก การดำเนินการจึงต้องใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) การจัดองค์การตามสภาพจริง และการใช้มาตรการทางการบริหารจัดการ เป็นกลยุทธ์หลักในการดำเนินการ และใช้กลยุทธ์ในแต่ละพันธกิจ ดังนี้

5.5.1 กลยุทธ์การกำหนดเป้าประสงค์โครงการเป็นเชิงวิจัย โดยกำหนด

วัตถุประสงค์ของโครงการเป็นการวิจัยพัฒนา (R&D) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

5.5.2 กลยุทธ์การเตรียมโครงการและวางแผนปรับเปลี่ยนเชิงยุทธศาสตร์ โดย

วางแผนดำเนินโครงการ และวางแผนปฏิรูปการศึกษา ในเขตพื้นที่แบบองค์รวม มีความชัดเจนในเป้าประสงค์ เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

5.5.3 กลยุทธ์การจัดองค์กรตามสภาพจริง และบริหารจัดการแนวใหม่ (NPM)

โดยใช้ข้อมูลและสภาพจริงของแต่ละจังหวัด พื้นที่ในการจัดการให้มีสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่ การสรรหาคณะกรรมการเขตพื้นที่ และผู้อำนวยการสำนักงานฯ เขตพื้นที่ จัดองค์กรแนวใหม่และใช้มาตรการทางการบริหารแก้ไขข้อจำกัดด้านกฎหมาย และการใช้อำนาจ

5.5.4 กลยุทธ์การส่งเสริมสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) โดยยึด

โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการบริหาร สร้างบุคลากรแกนนำและเครือข่าย กระจายอำนาจทั้ง 4 ด้านสู่สถานศึกษาให้มากที่สุดและเป็นรูปธรรม เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้สถานศึกษา

5.5.5 กลยุทธ์การปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษาทั้งโรงเรียน (WSA) โดยโรงเรียน

ดำเนินการปฏิรูปในองค์กรรวม เน้นการใช้แผนยุทธศาสตร์ในการปรับเปลี่ยน พึ่งตนเอง บริหารในรูปแบบคณะกรรมการ เน้นการจัดการที่ดี และตรวจสอบได้

5.5.6 กลยุทธ์การประเมินผลการปฏิรูปและประเมินโครงการแนวใหม่ กำหนดให้

เป็นการวิจัยพัฒนา วิจัยเชิงประเมิน โดยการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ล่วงหน้า ประเมินทั้งก่อนและหลังการดำเนินการ รวมทั้งติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมิน และให้มีการรายงานเป็นระยะ ๆ

5.5.7 กลยุทธ์การเพิ่มกลไกสร้างความยั่งยืนของการปฏิรูป โดยสร้างจิตสำนึก

ค่านิยมและความต้องการในการปฏิรูปการศึกษา สร้างความโปร่งใส ความเป็นธรรม การบริหาร งบประมาณ สร้างระบบสนับสนุนและระบบตรวจสอบ การบริหาร โครงการนำร่อง ประชาสัมพันธ์ เชิงรุกเกี่ยวกับการดำเนินการ และผลการปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งประกาศเกียรติคุณหน่วยงานที่มี ผลงานดีเด่นด้านการปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง

5.6 ระยะเวลาดำเนินโครงการ

ตุลาคม 2544 - กันยายน 2545 รวม 1 ปีการศึกษา คือ ภาคปลายปีการศึกษา 2544 และภาคต้นปีการศึกษา 2545

5.7 งบประมาณในการดำเนินการ

งบประมาณเพื่อการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 25.5 ล้านบาท สำหรับ จัดกิจกรรม ดังนี้

5.7.1 การเตรียมการสร้างความเข้าใจการประชุมสัมมนา

และประชุมปฏิบัติการ	5.0 ล้านบาท
---------------------	-------------

5.7.2 การทำเอกสาร คู่มือ รายงานการประเมิน	5.0 ล้านบาท
---	-------------

5.7.3 การอบรมบุคลากรแกนนำ	1.5 ล้านบาท
---------------------------	-------------

5.7.4 การกำกับ ติดตาม ประเมินผล	2.0 ล้านบาท
---------------------------------	-------------

5.7.5 การประเมินภายนอก	2.0 ล้านบาท
------------------------	-------------

5.7.6 การสนับสนุนการปฏิบัติงานเขตพื้นที่ฯ	10.0 ล้านบาท
---	--------------

รวม	25.5 ล้านบาท
-----	--------------

5.8 การประเมินโครงการ

ใช้วิธีการประเมินผลแนวใหม่และการวิจัยปฏิบัติการเชิงประเมินแบบมีส่วนร่วม โดย จัดให้มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ประเมินผลทั้งในลักษณะการประเมินตนเอง ประเมินภายใน และประเมินภายนอก ทั้งก่อน ระหว่างและเมื่อสิ้นสุดโครงการรวมทั้งจัดให้มีการรายงานผลให้ ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบอย่างต่อเนื่อง

5.9 ผู้รับผิดชอบโครงการ

5.9.1 คณะกรรมการโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

5.9.2 สำนักงานโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

5.9.3 กรมผู้แทนกระทรวง

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ก, หน้า 1 - 24)

6. บทบาทหน้าที่

6.1 สำนักงานฯ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา เป็นหน่วยปฏิบัติการการปฏิรูป

การศึกษาในระดับเขตพื้นที่ มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

6.1.1 จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่ให้ สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย แผนพัฒนาอุดมศึกษา แผนพัฒนาการศาสนา และ วัฒนธรรม และความต้องการของท้องถิ่น

6.1.2 เตรียมการและสนับสนุนการเตรียมการในการจัดตั้งงบประมาณตาม ระบบงบประมาณแบบมุ่งผลลัพธ์ของสถานศึกษา และหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมใน เขตพื้นที่นำร่อง รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

6.1.3 ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา

6.1.4 ส่งเสริมและประสานการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกกระบบ และตามอัธยาศัย รวมทั้งการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส

6.1.5 กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่จัด การศึกษานอกกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย และหน่วยงานด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ การศึกษา

6.1.6 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

6.1.7 ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อ ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการและพัฒนาการศึกษา และการดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

6.1.8 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษา และ หน่วยงานศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมภายในเขตพื้นที่การศึกษา

6.1.9 ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

6.1.10 ดำเนินการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

6.1.11 ดำเนินการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และ เกิดประสิทธิผลในเขตพื้นที่การศึกษา

6.1.12 ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.1.13 ปฏิบัติงานอื่นตามที่กระทรวงศึกษาธิการมอบหมาย

6.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยปฏิบัติการการปฏิรูปการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งหมายรวมถึงการศึกษาปฐมวัยและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

6.2.1 วิเคราะห์และจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของเขตพื้นที่นาร่องปฏิรูปการศึกษา

6.2.3 ประสานกับเขตพื้นที่การศึกษา และร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

6.2.3 จัดบริการการศึกษา และจัดบรรยากาศการเรียนการสอนตามสภาพแวดล้อมรวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.2.4 เตรียมการขอจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไป และรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

6.2.5 กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนาดำเนินงาน การพัฒนาและการดำเนินการทางวินัยครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นในสถานศึกษา

6.2.6 ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

6.2.7 จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษา

6.2.8 ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชนและท้องถิ่น

6.2.9 ปฏิบัติงานอื่นตามที่กระทรวงศึกษาธิการมอบหมาย
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ก, หน้า 30 - 33)

7. ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

แผนกำกับโครงการนาร่องปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากระยะเวลาดำเนินโครงการนาร่องสั้นเพียง 1 ปี และมีกิจกรรมดำเนินการตามโครงการค่อนข้างมาก จึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินโครงการเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

7.1 ขั้นเตรียมการ

7.1.1 กำหนดกรอบแนวคิดโครงการ

7.1.2 เสนอกรอบแนวคิดโครงการให้คณะกรรมการปฏิบัติให้ข้อเสนอแนะ

7.1.3 ขออนุมัติโครงการนำร่องฯ

7.1.4 เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการ

7.1.5 ประชุมคณะกรรมการโครงการฯ ครั้งที่ 1

7.2 ขั้นสร้างความเข้าใจ

7.2.1 สร้างความเข้าใจแก่กรมผู้แทน กระทรวงในการนำร่อง

7.2.2 ประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลาง/พื้นที่กำหนดแนวการนำร่องฯ

7.2.3 ประชุมชี้แจงโครงการแก่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลาง/เขตพื้นที่

7.3 ขั้นวางแผนปรับเปลี่ยน

7.3.1 กรมจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและการปรับเปลี่ยนในจังหวัดที่
รับผิดชอบ กรมผู้แทนฯ

7.3.2 ประชุมปฏิบัติการกำหนดคู่มือการนำร่องปฏิรูปการศึกษา และกำหนด
ตัวชี้วัดความสำเร็จ

7.3.3 ประสานแผนปฏิบัติการ

7.4 ขั้นเตรียมการปฏิรูป

7.4.1 สรรหาผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่ และตั้งสำนักงานเขตพื้นที่

7.4.2 ประชุมผู้อำนวยการและหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด เพื่อชี้แจงแนว
การสรรหากรรมการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสำนักงาน

7.4.3 สรรหาคณะกรรมการฯ และบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษา
เขตพื้นที่การศึกษา

7.4.4 ประกาศเขตพื้นที่นำร่อง จัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่นำร่อง แต่งตั้ง
ผู้อำนวยการเขตฯ รองผู้อำนวยการเขตฯ และคณะกรรมการเขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา

7.4.5 ประเมินผลเขตพื้นที่ก่อนการนำร่อง

7.4.6 สัมมนาวิทยากรโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษา

7.4.7 จัดอบรมบุคลากรแกนนำการปฏิรูประดับเขตพื้นที่

7.4.8 จัดประชุมชี้แจงกรรมการเขตพื้นที่และหัวหน้ากลุ่มงาน

7.4.9 จัดประชุมปฏิบัติการวางแผนปฏิรูปการศึกษาระดับเขตพื้นที่

7.5 ขั้นปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา

7.5.1 ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของเขตพื้นที่และคู่มือปฏิบัติการแต่ละด้าน

7.5.2 บริหารจัดการแนวใหม่ (NPM) ปฏิบัติงานและปฏิบัติการการจัดการเรียนการสอนตามแนวการปฏิรูป

7.5.3 บริหารการเรียนการสอนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)

7.6 ขั้นตอนตรวจสอบและประเมินโครงการ

7.6.1 ติดตาม ตรวจสอบ และประเมิน

7.6.2 นิเทศให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาของเขตพื้นที่และสถานศึกษา

7.6.3 ตรวจสอบและประเมินตนเอง

7.6.4 รายงานผลการประเมินตนเองและประเมินภายใน (3 ครั้ง)

7.6.5 ประเมินผลภายนอก

7.6.6 รายงานการประเมินผลภายนอก (2 ครั้ง)

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ก, หน้า 39 - 42)

ภารกิจและพันธกิจการปฏิรูปการศึกษา

1. แนวการคัดเลือกภารกิจและพันธกิจการปฏิรูป

เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและแนวทางการดำเนินโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยความสำคัญของพันธกิจการปฏิรูปการศึกษาที่มีต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการ การเลือกพันธกิจการปฏิรูปในการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่นำร่อง จึงกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1.1 เป็นภารกิจของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามมาตรา 38, 39 และ 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป็นภารกิจของเขตพื้นที่และสถานศึกษาตามโครงสร้างที่ สปศ.เสนอ ซึ่งเป็นภารกิจรองรับการกระจายอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

1.2 เป็นพันธกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา และความสำเร็จของโครงการที่จะทำการประเมิน

1.3 เป็นพันธกิจที่สามารถปฏิบัติได้จริง และเป็นไปตามแนวการปฏิรูปให้มากที่สุดภายใต้บริบทการปฏิรูปการศึกษาและระเบียบ กฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และสภาพจริงของการบริหารจัดการในเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเป้าหมาย

2. ภารกิจและพันธกิจการปฏิรูปการศึกษาในการนำร่องปฏิรูปการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 4 ภารกิจ 25 พันธกิจ ดังนี้

2.1 การกิจด้านบริหารทั่วไป มี 8 พันธกิจ ได้แก่

- 2.1.1 พันธกิจการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
- 2.1.2 พันธกิจการจัดระบบสารสนเทศ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ

- 2.1.3 พันธกิจการพัฒนา นโยบายและการวางแผน
- 2.1.4 พันธกิจการส่งเสริมและการจัดบริการทางการศึกษา
- 2.1.5 พันธกิจการส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม
- 2.1.6 พันธกิจการดำเนินงานกิจการพิเศษ
- 2.1.7 พันธกิจการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.1.8 พันธกิจการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

2.2 การกิจด้านบริหารงานบุคคล มี 5 พันธกิจ ได้แก่

- 2.2.1 พันธกิจการเตรียมการบริหารงานบุคคล
- 2.2.2 พันธกิจการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 2.2.3 พันธกิจการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 2.2.4 พันธกิจการเสริมสร้างวินัยและจรรยาบรรณ
- 2.2.5 พันธกิจการพัฒนาวิชาชีพครู

2.3 การกิจด้านบริหารงบประมาณ มี 6 พันธกิจ ได้แก่

- 2.3.1 พันธกิจการจัดตั้งงบประมาณ
- 2.3.2 พันธกิจการจัดสรรงบประมาณ
- 2.3.3 พันธกิจการบริหารการเงินและบัญชี
- 2.3.4 พันธกิจการจัดซื้อ จัดจ้าง และการพัสดุ
- 2.3.5 พันธกิจการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ

- 2.3.6 พันธกิจการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา

2.4 การกิจด้านบริหารวิชาการ มี 6 พันธกิจ ได้แก่

- 2.4.1 พันธกิจการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา
- 2.4.2 พันธกิจการปฏิรูปการเรียนรู้
- 2.4.3 พันธกิจการเทียบระดับการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน
- 2.4.4 พันธกิจการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 2.4.5 พันธกิจการจัดเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

2.4.6 พันธกิจการปฏิรูปการเรียนรู้ในชุมชน

รายละเอียดขอบข่ายพันธกิจการปฏิรูปการศึกษาในการนำร่องปฏิรูปการศึกษา

ภารกิจการปฏิรูปงานบริหารทั่วไป

การปฏิรูปงานบริหารทั่วไปของสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่ที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา และสถานศึกษา ตามโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการให้เป็นการบริหารจัดการแนวใหม่ (New Public Management : NPM) มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีตัวชี้วัดความสำเร็จของงานอย่างเป็นรูปธรรม ให้การจัดบริการทางการศึกษาเป็นไปอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลป และวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริงเป็นสำคัญ

ภารกิจการบริหารทั่วไป จึงเป็นภารกิจสำคัญภารกิจหนึ่งที่สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา และสถานศึกษาในจังหวัดเป้าหมายการนำร่องต้องดำเนินการปฏิรูปให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการตามแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ ให้บังเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับคุณภาพและความทั่วถึงในการบริการทางการศึกษาของเขตพื้นที่และสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ข, หน้า 4)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษามีความพร้อมในการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ บริหารการจัดการศึกษาตามแนวการบริหารจัดการแนวใหม่ มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีสมรรถนะ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสูง สามารถส่งเสริมและจัดบริการทางการศึกษา (ขั้นพื้นฐาน) ได้อย่างมีคุณภาพ ทั่วถึง เท่าเทียม เป็นธรรมและสามารถส่งเสริมศาสนา ศิลป วัฒนธรรม ได้ตามสภาพจริง และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ รวมทั้งสามารถดำเนินการและประสานการดำเนินงานกิจการพิเศษในฐานะผู้แทนกระทรวงในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ขอบข่ายการดำเนินงานในระดับสถานศึกษา 8 พันธกิจ มีดังนี้

1. พันธกิจการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ หมายถึง การที่หน่วยงานภาครัฐปรับเปลี่ยนการบริหารเป็นการบริหารจัดการแนวใหม่ มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีการวัดความสำเร็จของงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยยึดประชาชนเป็นสำคัญ

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเป็นการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีดัชนีชี้วัดความสำเร็จของงานเป็นรูปธรรม และใช้กลยุทธ์การพัฒนาแบบองค์รวม เน้นการมีส่วนร่วม และความพึงพอใจของประชาชนผู้รับ

บริการเป็นสำคัญ

1.2 ขอบข่าย

1.2.1 การกำหนดควมสัทธิและค่านิยมร่วมของสถานศึกษา

1.2.2 การกำหนดแผนกลยุทธ์

1.2.3 การพัฒนาสถานศึกษา

1.2.4 การกำหนด CSFs, KPIs เป้าหมาย และมาตรฐานการปฏิบัติงานของ

สถานศึกษา

1.2.5 การบริหารจัดการแนวใหม่

1.2.6 การสร้างโรงเรียนใสสะอาด

1.2.7 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแนว RBM และจัดทำ SSR (Self – Study

Report)

1.2.8 เตรียมการพัฒนาสู่มาตรฐาน P.S.O. และการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2.9 พัฒนาโรงเรียนทั้งโรงเรียน (Whole School Approach : WSA)

2. พันธกิจการจัดระบบสารสนเทศ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร

จัดการ หมายถึง การจัดระบบสารสนเทศใหม่ เพื่อให้สถานศึกษามีระบบและข้อมูลที่มีคุณภาพ ใช้ระบบข้อมูลเครือข่าย และพัฒนามาตรฐานการใช้ IT เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษามีระบบและข้อมูลที่มีคุณภาพ ใช้ระบบข้อมูลเครือข่าย และพัฒนามาตรฐานการใช้ IT เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และการจัดบริการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.2 ขอบข่าย

2.2.1 การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษา (School EMIS)

2.2.2 การจัดทำดัชนีความต้องการของโรงเรียน (School Induce of Needs : SIN)

2.2.3 การจัดเครือข่าย IT เพื่อการสอน

2.2.4 การพัฒนามาตรฐานด้าน IT

2.2.5 การพัฒนานวัตกรรมด้าน IT

3. พันธกิจการพัฒนานโยบายและการวางแผน หมายถึง เครื่องมือสำคัญที่จะทำให้

การบริหารจัดการและการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนด และส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน โดยกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์หรือแผน

เชิงยุทธศาสตร์

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อให้สถานศึกษาได้มีการเตรียมบุคลากรด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์

3.1.2 เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนานโยบายและส่งผ่านนโยบายสู่การปฏิบัติตาม
แนวการบริหารแบบกระจายอำนาจ

3.1.3 เพื่อให้สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นแผน
เชิงกลยุทธ์ รวมทั้งแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกันที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ
การปรับเปลี่ยน

3.1.4 เพื่อประกาศวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ มาตรฐาน และดัชนีชี้วัด
ความสำเร็จของการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม แสดงความรับผิดชอบ
ตรวจสอบได้ ที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสาธารณชน

3.2 ขอบข่าย

3.2.1 การวางแผนกลยุทธ์

3.2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ

3.2.3 การวางแผนเฉพาะกิจอื่น ๆ เชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา

4. พันธกิจการส่งเสริมและการจัดการบริหารทางการศึกษา หมายถึง การจัดรูปแบบและ
แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา เน้นความมีเอกภาพในนโยบายความ
หลากหลายในทางปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของสังคมในการจัดการศึกษา และความทั่วถึงเท่าเทียม
ในการรับบริการทางการศึกษาที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา และคุณภาพของคนไทย

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาสามารถประสาน ส่งเสริม และจัดการบริหารทางการศึกษาใน
ความรับผิดชอบได้อย่างครบถ้วน ทัวถึง เท่าเทียม และเป็นธรรม

4.2 ขอบข่าย

4.2.1 การจัดการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาก่อนปฐมวัย

4.2.2 การจัดการบริหารศึกษานอกระบบ/ตามอัธยาศัย

4.2.3 การจัดการบริหารการศึกษาสำหรับคนพิการฯ

5. พันธกิจการส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การบริหารจัดการด้านศาสนา
ศิลปะ วัฒนธรรมใหม่ โดยมีการบูรณาการศาสนาและวัฒนธรรมไว้ในการจัดการศึกษาและส่งเสริม
ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะ

5.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบูรณาการศาสนา และวัฒนธรรมไว้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

5.2 ขอบข่าย

5.2.1 การบูรณาการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในการจัดการศึกษา

5.2.2 การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม

6. พันธกิจการดำเนินงานกิจการพิเศษ หมายถึง การดำเนินการเพื่อบูรณาการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เข้ากับบริบทอื่นของสังคมและท้องถิ่น และต้องดำเนินการในฐานะเป็นผู้แทนกระทรวงในระดับพื้นที่

6.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาสามารถส่งเสริมและดำเนินงานกิจการพิเศษในฐานะผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการได้อย่างครบถ้วน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

6.2 ขอบข่าย

6.2.1 ประสานงานโครงการพระราชดำริ

6.2.2 ประสานงานนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เช่น โรคเอดส์ ยาเสพติด

6.2.3 ส่งเสริมงานกิจกรรมการศึกษา เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ฯ

7. พันธกิจการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารงานในสถานศึกษาว่า ได้มีการวางแผนการทำงาน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานการศึกษาและตรงตามความต้องการของผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้รับบริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

7.1 วัตถุประสงค์

7.1.1 เพื่อให้สถานศึกษาจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการ โดยจัดให้มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษามีการประเมินคุณภาพการศึกษา ทั้งการประเมินตนเอง ประเมินภายใน รวมทั้งประเมินภายนอก เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาย่างต่อเนื่อง

7.1.2 เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าผู้เรียนทุกคนของสถานศึกษาแต่ละแห่งได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของชุมชน และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

7.2 ขอบข่าย

7.2.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

7.2.2 การจัดระบบการประเมินตนเอง

7.2.3 การประเมินตนเองและรายงาน

7.2.4 เตรียมรับการประเมินภายนอก

8. พันธกิจการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล หมายถึง กลไกของการบริหารจัดการที่จะทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ โดย

การนิเทศ เป็นเรื่องของความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในการพัฒนาการปฏิบัติงาน

การติดตาม เป็นเรื่องของความควบคุมให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด

การประเมินผล เป็นเรื่องการตัดสินคุณค่าของผลการดำเนินงาน รวมทั้งการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน

8.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีการนิเทศการศึกษา ทั้งการนิเทศภายใน และภายนอก รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ประเมินผลการใช้หลักสูตร ประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และนำผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาการจัดการศึกษา และการส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

8.2 ขอบข่าย

8.2.1 การนิเทศภายใน

8.2.2 การติดตาม ตรวจสอบการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

8.2.3 การประเมินตนเอง

สรุปได้ว่า การจัดการปฏิรูปงานทั่วไป เป็นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การจัดระบบสารสนเทศและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ การพัฒนานโยบายและการวางแผน การส่งเสริมและการจัดบริการทางการศึกษา การส่งเสริมศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การดำเนินงานกิจการพิเศษ การจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล

ภารกิจการปฏิรูปการบริหารงานบุคลากร

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 52 ได้กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับและประสาน

ให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คุณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

“รัฐพึงจัดสรรงบประมาณ และการจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คุณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ” นั้น

ในการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาของ 5 จังหวัด มีเวลาจำกัด ประกอบกับยังติดขัดด้วยข้อกฎหมาย และระเบียบการบริหารงานบุคคลบางส่วน ฉะนั้น ในการปฏิบัติภารกิจการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการเฉพาะพันธกิจที่สามารถดำเนินการได้ด้วย ซึ่งไม่ขัดต่อข้อกฎหมาย และระเบียบบริหารงานบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ค, หน้า 1 – 2)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาสู่มาตรฐานวิชาชีพ

ขอบข่ายการดำเนินงานในระดับสถานศึกษา 5 พันธกิจ มีดังนี้

1. พันธกิจการเตรียมการบริหารงานบุคคล หมายถึง การเตรียมความพร้อมในการบริหารงานบุคคลตามแนวการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาได้เตรียมความพร้อมในการบริหารงานบุคคลตามแนวการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ

1.2 ขอบข่าย

1.2.1 รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเขตบริการของสถานศึกษาตามะโนนักเรียน และประชาชนที่จะได้รับการบริการทางการศึกษา และข้อมูลประชากรวัยเรียนจำแนกตามประเภท

1.2.2 จัดทำข้อมูลการสูญเสียกำลังคน

1.2.3 เสนอแผนกำลังคนของสถานศึกษา

1.2.4 จัดทำแผนกำลังคนเสนอคณะกรรมการโรงเรียน

1.2.5 วิเคราะห์ภารกิจของสถานศึกษา

2. พันธกิจการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การดำเนินการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและต้องการที่จะปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งทักษะสามารถปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษาได้ตามบทบาทหน้าที่ใหม่ที่ได้รับมอบหมาย

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ และต้องการที่จะปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งทักษะ สามารถปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษาได้ตามบทบาทหน้าที่ใหม่ที่ได้รับมอบหมาย

2.2 ขอบข่าย

2.2.1 วิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร

2.2.2 จัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.2.3 ดำเนินการพัฒนาตามแผน

2.2.4 สนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน

2.2.5 สร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. พันธกิจการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการบริหารงานบุคคลของรัฐ

3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อนำร่องประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูปการบริหารงานบุคคลของรัฐ

3.2 ขอบข่าย

3.2.1 ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

3.2.2 นำผลการประเมินไปใช้ในการบริหารงานบุคคล

4. พันธกิจการเสริมสร้างวินัยและจรรยาบรรณ หมายถึง การกำหนดมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม และมาตรการในการป้องกันการกระทำผิดวินัย เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษายึดมั่นในระเบียบ จรรยาบรรณ และค่านิยมสร้างสรรค์

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษายึดมั่นในระเบียบ จรรยาบรรณ และค่านิยมสร้างสรรค์

4.2 ขอบข่าย

4.2.1 ร่วมกำหนดมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรม

4.2.2 สถานศึกษาปรับแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมที่กำหนด

4.2.3 ดำเนินการตามมาตรการป้องกันการกระทำผิดวินัย

5. พันธกิจการพัฒนาวิชาชีพครู หมายถึง การส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู และส่งเสริมความมั่นคงในการประกอบวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษา

5.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู มีความมั่นคงในวิชาชีพครู และได้รับสวัสดิการอย่างเหมาะสม

5.2 ขอบข่าย

5.2.1 จัดทำข้อมูลและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา

5.2.2 วางแผนและดำเนินการพัฒนา ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานและประพฤติตนตามเกณฑ์มาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ

5.2.3 ร่วมมือประเมินคุณธรรมครูและบุคลากรทางการศึกษา

5.2.4 สอดส่อง ดูแล และกำกับการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

5.2.5 สอดส่อง ดูแล และกำกับการประพฤติตนของครูให้เป็นไปตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ

สรุปได้ว่า ภารกิจการปฏิรูปการบริหารงานบุคคล เป็นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมการบริหารงานบุคคล การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา การเสริมสร้างวินัยและจรรยาบรรณ และการพัฒนาวิชาชีพครู

ภารกิจการปฏิรูปงานงบประมาณ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในภารกิจตามหมวด 8 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดว่า

1. ให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินจากทุกส่วนของสังคมมาใช้

2. รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนรายบุคคลให้แก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาระดับพื้นฐานให้แก่สถานศึกษาของรัฐ และเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน และจัดสรรเงินเพิ่มเติมแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

3. รัฐจัดสรรงบดำเนินการและงบลงทุนให้แก่สถานศึกษาของรัฐ โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษา

4. ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ควบคู่กับระบบการบริหารการเงินและการบัญชีระบบตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพ

การใช้จ่าย เพื่อความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ในการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการนำแนวคิดและภารกิจการปฏิรูปที่สำคัญลงสู่การปฏิบัติในเขตพื้นที่ใน 5 จังหวัดเป้าหมาย โดยเฉพาะภารกิจด้านการบริหารงบประมาณที่มีข้อจำกัดด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข การดำเนินการในลักษณะนำร่อง จึงต้องใช้มาตรการการบริหารเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ง, หน้า 1 – 2)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษามีความพร้อมในการบริหารงบประมาณแนวใหม่ รองรับการกระจายอำนาจด้านการบริหารงบประมาณ และสอดคล้องกับแนวการบริหารจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ สามารถบริหารงานการเงิน การบัญชี และการพัสดุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้เงื่อนไขของระเบียบกฎหมายที่เอื้อ และเป็นศูนย์กลางการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษาในเขตพื้นที่

ขอบข่าย ดำเนินการ 6 พันธกิจ ในระดับสถานศึกษา ดังนี้

1. พันธกิจการจัดตั้งงบประมาณ หมายถึง การเตรียมให้เกิดความพร้อมในด้าน

บุคลากร และข้อมูลในการจัดตั้งงบประมาณแบบใหม่

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้เกิดความพร้อมในการจัดตั้งงบประมาณแบบใหม่

1.2 ขอบข่าย

1.2.1 รวบรวมข้อมูลแผนปฏิบัติการ

1.2.2 เตรียมความพร้อมในการจัดตั้งงบประมาณตามระบบงบประมาณแบบใหม่

2. พันธกิจการจัดสรรงบประมาณ หมายถึง การเตรียมให้เกิดความพร้อมในการจัดสรรงบประมาณในปี 2547

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อเตรียมให้เกิดความพร้อมในการจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ 2547

2.2 ขอบข่าย

2.2.1 พิจารณาจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้กับหน่วยงานในสถานศึกษา และจัดทำแผนปฏิบัติการระดับสถานศึกษาและขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา

2.2.2 รายงานผลการดำเนินงานให้เขตพื้นที่การศึกษาทราบ

3. พันธกิจการบริหารการเงินและบัญชี หมายถึง การบริหารการเงินและบัญชีที่มี

ประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขของระเบียบกฎหมายปัจจุบัน และพร้อมที่จะบริหารการเงินและบัญชี

ตามระบบใหม่

3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษามีการบริหารการเงินและบัญชีที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้เงื่อนไขของระเบียบกฎหมายปัจจุบัน และบุคลากรมีความพร้อมในการที่จะบริหารการเงินการบัญชี ตามระบบใหม่

3.2 ขอบข่าย

3.2.1 เพื่อพัฒนามูลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับการเงิน การคลัง และหลักการบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง และหรือหลักการบัญชีที่กระทรวงการคลังกำหนด

3.2.2 เตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานเมื่อได้รับอนุมัติให้เป็นผู้เบิกเงินจากคลัง

4. พันธกิจการจัดซื้อ จัดจ้าง และการพัสดุ หมายถึง การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และควบคุมพัสดุในความรับผิดชอบให้ครบถ้วน ถูกต้อง และตรวจสอบได้

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการบริหารพัสดุในระยะเชื่อมต่อได้อย่างถูกต้อง

4.2 ขอบข่าย

4.2.1 การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

4.2.2 ควบคุมพัสดุในความรับผิดชอบให้ครบถ้วน ถูกต้อง และตรวจสอบได้

5. พันธกิจการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ

หมายถึง การบริหารงบประมาณได้อย่างคุ้มค่า โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด

5.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณได้อย่างคุ้มค่า โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด

5.2 ขอบข่าย

5.2.1 ควบคุมติดตามการบริหารงบประมาณ

5.2.2 กำหนดแนวทางป้องกันปัญหาข้อผิดพลาดด้านการเงินการบัญชี และการพัสดุ

6. พันธกิจการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา หมายถึง การระดม

ทรัพยากรจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดตั้งกองทุนทางการศึกษา และบริหารจัดการทรัพยากรทุกประเภทอย่างเป็นระบบและเพียงพอที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

6.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษามีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเพียงพอที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

6.2 ขอบข่าย

6.2.1 ระดมทรัพยากรจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.2.2 การจัดตั้งกองทุนทางการศึกษา

6.2.3 การบริหารจัดการทรัพยากรทุกประเภท กองทุนทางการศึกษา และสวัสดิการอื่น ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ

สรุปได้ว่า การกิจการปฏิรูปงานงบประมาณ เป็นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดตั้งงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การบริหารการเงินและบัญชี การจัดซื้อ จัดจ้าง และการพัสดุ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา

การกิจการปฏิรูปงานวิชาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 กำหนดว่า “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ” เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงได้กระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษาและจัดการเรียนรู้ขึ้นใช้เอง โดยให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการงานวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและศักยภาพของสถานศึกษาต่อไป

ภาระหน้าที่หลักในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา คือ การจัดทำและพัฒนาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (รวมถึงชุมชนด้วย) การพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยี การจัดเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการให้โอกาสในการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ศึกษานอกระบบ หรือศึกษาตามอัธยาศัย โดยการจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 จ, หน้า 1)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนา และบริหารงานวิชาการได้สอดคล้องกับแนวทางการ

ปฏิรูปการศึกษา

ขอขยาย ดำเนินการ 6 พันธกิจ ในระดับสถานศึกษาดังนี้

1. พันธกิจการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา หมายถึง การให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา และจัดการเรียนรู้ขึ้นใช้เอง โดยให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการงานวิชาการ โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดทำสาระของหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและศักยภาพของสถานศึกษา

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และศักยภาพของสถานศึกษา

1.2 ขอบข่าย

1.2.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1.2.2 การจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา

1.2.3 การวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.4 การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

1.2.6 สรุปผลการดำเนินการ

1.2.7 การปรับปรุง และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

2. พันธกิจการปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้ และปรับกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ขอบข่าย

2.2.1 สนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ สู่แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

2.2.2 การพัฒนาครูแกนนำเพื่อเป็นต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้

2.2.3 การวิจัยเพื่อการศึกษาทางเลือกในการสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้

2.2.4 จัดระบบการแนะแนวเพื่อการสนับสนุนการเรียนรู้

2.2.5 การนิเทศ ติดตาม ดูแล การปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. พันธกิจการเทียบระดับการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบการศึกษาเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกัน หรือต่างสถานศึกษา รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน โดยออกเป็นกฎกระทรวง

3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สถานศึกษาเข้าใจกระบวนการเทียบระดับการศึกษา และการเทียบโอนผลการเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

3.2 ขอบข่าย

สถานศึกษาสามารถดำเนินการเทียบระดับการศึกษา และเทียบโอนผลการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. พันธกิจการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้ลึก เพิ่มพูนทักษะ และประสบการณ์ รวมทั้งสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางการคิด ตลอดจนสร้างสรรคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ให้เลือกใช้ได้อย่างหลากหลาย อันที่จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป

4.2 ขอบข่าย

4.2.1 การจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ม.24)

4.2.2 การพัฒนาบุคลากรด้านการผลิตและการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ม. 65, 66)

4.2.3 การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา โดยเสรีและเป็นธรรม (ม.64)

5. พันธกิจการจัดเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

5.1 วัตถุประสงค์

เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนองความสนใจ

และความต้องการของผู้เรียน

5.2 ขอบข่าย

5.2.1 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและสถานศึกษา

5.2.2 ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือของเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา และชุมชน

6. พันธกิจการปฏิรูปการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การที่สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการเอกชน และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

6.1 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชนโดยส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน

6.2 ขอบข่าย

6.2.1 การสร้างความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน

6.2.2 การส่งเสริมการจัดระบบการเรียนรู้ภายในชุมชน

6.2.3 การระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของชุมชน

สรุปได้ว่า การปฏิรูปการปฏิรูปงานวิชาการ เป็นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ การเทียบระดับการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การจัดหาเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ และการปฏิรูปการเรียนรู้ในชุมชน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

มีนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศหลายท่านที่ได้ศึกษาและพบว่าตัวแปรย่อยในปัจจุบันต่าง ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลกับการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนี้

เขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่นำมาใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จังหวัดชลบุรีแบ่งเป็น 5 เขตพื้นที่การศึกษา ตามที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษากำหนด ซึ่งมีคณะกรรมการประเมินฯ ได้ศึกษาและพบว่า เขตพื้นที่การศึกษาดังกันเป็นตัวแปรสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์ (2545, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอกโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษา ชลบุรี ซึ่งเป็นเขตพื้นที่นำร่องขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติการกิจ 4 ด้านในภาพรวมพบว่า สภาพก่อนการนำร่องฯ มีการดำเนินงานในทุกภารกิจอยู่ในระดับมาก หลังการนำร่องฯ โดยภาพรวมไม่เปลี่ยนแปลงและมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารวิชาการ เนื่องจากเขตพื้นที่กว้าง สถานศึกษาจำนวนมากอยู่ห่างไกล การประชาสัมพันธ์งานการศึกษาอาจทำได้ไม่ทั่วถึง

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (2545 ง, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอกโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาพิษณุโลก เขตที่ 4 ซึ่งเป็นเขตพื้นที่นำร่องขนาดเล็ก มีการปฏิบัติการกิจ 4 ด้านในภาพรวมพบว่า สภาพก่อนการนำร่องฯ มีการดำเนินงานในทุกภารกิจในระดับน้อยที่สุด หลังมีการนำร่องฯ มีการดำเนินงานด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารวิชาการในระดับมาก ส่วนภารกิจด้านบริหารงบประมาณมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง

จากผลการประเมินดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เขตพื้นที่การศึกษาที่มีขนาดต่างกันย่อมมีผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า เขตพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกันจะมีผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างไร

ขนาดของโรงเรียน ขนาดของโรงเรียนที่นำมาใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยใช้หลักเกณฑ์แบ่งประเภทสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 เป็นเกณฑ์ และมีนักวิชาการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาและพบว่า ขนาดโรงเรียนเป็นตัวแปรสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน สเตียร์ (Steers, 1976, p. 67) จากการวิเคราะห์ลักษณะขององค์การชี้ให้เห็นว่า ขนาดองค์การที่เพิ่มขึ้น มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นขององค์การ

ธงชัย สันติวงษ์ (2539, หน้า 194) กล่าวว่า ขนาดองค์การมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานภายในองค์การนั้น ๆ ประสบความสำเร็จได้มากหรือน้อยเมื่อองค์การมีขนาดใหญ่ขึ้น กิจกรรมในองค์การจะมีความซับซ้อน ทำให้ประสิทธิภาพของระบบต่าง ๆ ที่จัดไว้อาจลดต่ำลง

พนัส หันนาคินทร์ (2529, หน้า 174) มีความเห็นว่า โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนและครูมากงานย่อมจะมากขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ไม่เท่ากัน โรงเรียนขนาดใหญ่ประเภทของงานก็มีมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่มีทรัพยากรมาก บริหารมาก มีบุคลากรมาก มีความรู้ดี มีงบประมาณมาก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก มีทรัพยากร

บริหารน้อย ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่

จากงานวิจัยดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การศึกษาในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับขนาดโรงเรียนมาก เพราะเป็นตัวชี้วัดทางการศึกษาที่จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ ได้รับความไว้วางใจ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่ควรนำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ระดับการจัดการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับการจัดการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

กิตติชัย รุจิมงคล (2544, หน้า 90) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน เขตการศึกษา 12 พบว่า โรงเรียนที่มีระดับชั้นที่เปิดสอนต่างกัน มีประสิทธิผลโดยรวมแตกต่างกัน

ชอร์ (Shaw, 1991, p. 770-A) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบวัฒนธรรมโรงเรียนระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนประถมศึกษา กับโรงเรียนมัธยมศึกษา และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับค่านิยมของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษา กับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเฉพาะเรื่องค่านิยมและความมุ่งมั่นในการทำงานพบว่า โรงเรียนประถมศึกษามีระดับความมุ่งมั่นในการทำงานสูงกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา และการเปลี่ยนแปลงปรับตัวเป็นค่านิยมเบื้องต้นของความมุ่งมั่นในการทำงาน

จากงานวิจัยดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ระดับการจัดการศึกษาจะเป็นตัวหนึ่งที่มีส่วนให้การดำเนินงานของโรงเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่ควรนำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

จุฑารัตน์ พิบูลย์ (2534, หน้า 89) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนะต่อปัญหาการบริหารงานบุคลากรโดยรวมไม่แตกต่างกัน

สามารถ บุญทอง (2537, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า การพัฒนาบุคลากร

ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมและรายวิธีไม่แตกต่างกัน

มังกรแก้ว ครุณศิลป์ (2538, หน้า 172) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงาน บุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนะต่อการปฏิบัติงาน บริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน

พิมลพร รอดเรืองศรี (2539, หน้า 98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้บริหารและ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน และอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

สุภักดิ์ มุกดาร์ (2540, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 พบว่า ผู้บริหารที่มี ขนาดต่างกัน ปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อำนาจ เกทพ้อคำ (2540, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพการ บริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 พบว่า ปัจจัยแวดล้อมในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษายู่ในระดับ เหมาะสม ส่วนคุณภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับคุณภาพดี โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน คุณภาพการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

นิกร ศิลปวิทย์ (2542, หน้า 69-71) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการวางแผนการใช้ บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว 5 ด้าน พบว่า สภาพการวางแผนการใช้บุคลากรจำแนกตามขนาดของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีสภาพการวางแผนการใช้บุคลากรโดยภาพรวมไม่แตกต่าง

วิสุทธิ ไชยสุวรรณ (2542, หน้า 76) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาความต้องการในการ พัฒนาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน จะมีระดับความต้องการในการพัฒนาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โกศล กิตินิรันดร์กุล (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทาง แก้ไขการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานในทุกขนาดโรงเรียน และ ทุกเขตที่ตั้ง มีปัญหาการปฏิรูปการศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และ ไม่แตกต่างกัน

กิตติชัย รุจิมงคล (2544, หน้า 90) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะ

การบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน เขตการศึกษา 12 พบว่า โรงเรียนที่มีระดับชั้นที่เปิดสอนต่างกัน มีประสิทธิผลโดยรวมแตกต่างกัน

จินดา กงบุราณ (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานปฏิรูป การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสอยดาว จังหวัด จันทบุรี พบว่า การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาการดำเนินงานของโรงเรียนแต่ละขนาดพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฉวีวรรณ เขาวนัฒ (2544, หน้า 59) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า โรงเรียนที่มี ขนาดต่างกัน มีปัญหาการบริหารวิชาการทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (2545 ก, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอก โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูป การศึกษาพิษณุโลก เขตที่ 1 พบว่า สภาพก่อนมีการนำร่องฯ มีการดำเนินงานด้านบริหารทั่วไป ระดับมาก และภารกิจด้านงานบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารวิชาการ ดำเนินงานในระดับปานกลาง หลังมีการดำเนินการ โครงการนำร่องฯ มีการดำเนินงานในทุกภารกิจในระดับมาก และมีความก้าวหน้าทุกภารกิจ

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (2545 ข, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอก โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูป การศึกษาพิษณุโลก เขตที่ 2 พบว่า สภาพก่อนมีการนำร่องฯ มีการดำเนินงานภารกิจด้านบริหาร ทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณในระดับปานกลาง และการดำเนินงานด้านบริหารวิชาการอยู่ใน ระดับน้อย ส่วนด้านบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด หลังมีการดำเนินการ โครงการนำร่องฯ มีการดำเนินงานในทุกภารกิจในระดับมาก และมีความก้าวหน้าทุกพันธกิจย่อย

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (2545 ค, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอก โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูป การศึกษาพิษณุโลก เขตที่ 3 พบว่า สภาพก่อนและหลังการนำร่องฯ มีการดำเนินภารกิจด้าน บริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารวิชาการในระดับปานกลาง ส่วนด้าน บริหารงานบุคคลมีการดำเนินงานในระดับมาก และส่วนใหญ่ไม่มีความก้าวหน้า

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (2545 ง, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอก โครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูป

การศึกษาพิษณุโลก เขตที่ 4 พบว่า สภาพก่อนการนำร่องฯ มีการดำเนินงานในทุกภารกิจในระดับน้อยที่สุด หลังมีการนำร่องฯ มีการดำเนินงานด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารวิชาการในระดับมาก ส่วนภารกิจด้านบริหารงบประมาณมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (2545 จ, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอกโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาพิษณุโลก เขตที่ 5 พบว่า สภาพก่อนการนำร่องฯ มีการดำเนินการทุกภารกิจในระดับน้อยที่สุด และบางภารกิจยังไม่มีปฏิบัติ หลังมีการนำร่องฯ มีการปฏิบัติภารกิจทุกด้านในระดับมากและมากที่สุด มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในทุกภารกิจและทุกพันธกิจย่อย

สถาบันราชภัฏภูเก็ต (2545, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอกโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษากฎเกตุ พบว่า สภาพก่อนการนำร่องฯ มีการดำเนินการทุกภารกิจในระดับน้อยและน้อยที่ หลังมีการนำร่องฯ มีการปฏิบัติภารกิจด้านบริหารงบประมาณและบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนบริหารทั่วไปและบริหารบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในทุกภารกิจและทุกพันธกิจย่อย

สถาบันราชภัฏราชชนก (2545, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอกโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาลพบุรี พบว่า สภาพก่อนการนำร่องฯ มีการดำเนินงานในทุกภารกิจอยู่ในระดับมาก หลังการนำร่องฯ โดยภาพรวมไม่เปลี่ยนแปลงและมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารวิชาการ เนื่องจากเขตพื้นที่กว้าง สถานศึกษาจำนวนมากอยู่ห่างไกล การประชาสัมพันธ์งานการศึกษาอาจทำได้ไม่ทั่วถึง

สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี (2545 ก, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอกโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษามหาสารคาม เขตที่ 1 พบว่า สภาพก่อนการนำร่องฯ มีการดำเนินการทุกภารกิจในระดับน้อยและน้อยที่สุด หลังมีการนำร่องฯ มีการปฏิบัติภารกิจด้านบริหารงบประมาณและบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบริหารวิชาการอยู่ในระดับมากและบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมากที่สุด มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในทุกภารกิจและทุกพันธกิจย่อย

สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี (2545 ข, บทสรุป) ได้รายงานประเมินผลภายนอกโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษามหาสารคาม เขตที่ 2 พบว่า สภาพก่อนการนำร่องฯ มีการดำเนินการทุกภารกิจในระดับ

น้อยและน้อยที่สุด หลังมีการนำร่องฯ มีการปฏิบัติการกิจด้านบริหารทั่วไป บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลางและด้านบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก มีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นในทุกภารกิจและทุกพันธกิจย่อย

งานวิจัยในประเทศ

เพดเกตต์ (Padgett, 1981, p. 2417-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการบังคับบัญชาของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการบังคับบัญชาเกี่ยวกับการบริหารไม่แตกต่างกัน

เมคเมนต์ (Maidment, 1989) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสนับสนุนบุคลากร แนวทางในการพัฒนาบุคลากรสำหรับผู้บริหารในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า แม้จะมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินอยู่บ้าง การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาก็ยังดำเนินการไปได้ดี โดยเฉพาะครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่างก็ได้ช่วยแก้ปัญหาขัดข้องต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาเหล่านั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ การแต่งตั้งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่คนที่สามารถนำองค์การของหน่วยงานได้ดีคือ ครูซึ่งปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง ได้ทุ่มเทเวลาและความสามารถในการทำงานจนทำให้โรงเรียนและการเรียนพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด

รัสเซล และคณะ (Russell et al., 1987, pp. 269-274) ได้ศึกษากับครูประถมและมัธยมในรัฐไอโอวา จำนวน 316 คน พบว่า ฐานะการแบ่งงานระดับชั้นที่สอนเป็นตัวทำนายความสามารถในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีนัยสำคัญ และการสนับสนุนจากสังคม โดยเฉพาะจากผู้บังคับบัญชา เป็นตัวทำนายตัวเดียวที่มีนัยสำคัญในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ และพบว่า การได้รับการยอมรับในคุณค่า การมีเพื่อนที่เชื่อถือได้เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงาน